

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5/4'2019

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. № 1328 (економічні науки). Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 10 від 14 травня

2019 р.) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 12 від 16 травня 2019 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 31.05.2019

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

Е-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2019
© "Економіка. Фінанси. Право",
2019

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 5/4'2019

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 21 December 2015 № 1328 (economic sciences). Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on July 11, 2016 № 820 (legal sciences). Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

The journal has been assigned an International Identification Number ISSN 2409-1944.

Founders:

Audit firm "Analytik" jointly with Tavrian National University after V.I. Vernadskyi and the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 10 dated May 14, 2019) and the Academic Council of the Tavrian National University after V.I. Vernadskyi (Protocol № 12 dated May 16, 2019). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 31.05.2019

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,

Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analytik", 2019
© "Economics. Finances. Law",
2019

Typography: LLC "International Business
Center"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, д.е.н., керуючий партнер аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Ради Аудиторської палати України, член ФІБАУ

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Ніжинський агротехнічний інститут Національного університету біоресурсів і природокористування

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедрою менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, в.о. ректора Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., професор, завідувач кафедрою обліку та аудиту, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Члени редакційної колегії з правових наук:

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, полковник поліції

Васильчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, економіко-правовий коледж, кафедра права

Дзужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, д.н.держ.упр., к.ю.н., доцент, завідувач кафедрою конституційного і міжнародного права Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, член відділу цивільно-правових наук Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Фрицький Юрій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор: Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Head of the Editorial Board of Economic Sciences:

Butynets Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Bondar Valerii Petrovych, Dr. Economics, managing partner of the audit firm "HLB UKRAINE", member of the Board of the Audit Chamber of Ukraine, member of the Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Vinichenko Ihor Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Economic Theory and Economics of Rural Economy Department of the Dnipro State Agrarian and Economic University

Datsii Oksandr Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the of Finance, Banking and Insurance Department of the Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), Honored Worker of Education of Ukraine

Herasymovych Anatolii Mykhailovych, Dr. Economics, Professor, Nizhyn Agrotechnical Institute of National University of Biosources and Nature Management

Ivaniuta Vasyly Falymonovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Economic Department, Poltava University of Economics and Trade

Klymenyuk Mykola Mykolaiovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Management and International Economic Relations Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Neveliev Oksandr Mykhailovych, Dr. Economics, Associate Professor

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasylenko

Prushkivskiy Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Redko Oksandr Yuriiovych, Dr. Economics, First Vice-Rector for the scientific and pedagogical work, Professor, Academician of National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Suk Petro Leonidovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Accounting and Taxation Department of Separated Division of the National University of Biosources and Natural Resources of Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute"

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Associate Professor, acting Rector of the Higher Educational Institution "International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"

Tsarenko Oksana Viacheslavivna, Dr. Economics, Professor, Head of the Accounting and Audit Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Head of the Editorial Board of Law Sciences:

Konstantinov Serhii Fedorovych, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Members of the editorial board of Law Sciences:

Bychkova Svitlana Serhiivna, Dr. Law, Professor, Head of the Civil Law and Process Department of the National Academy of Internal Affairs, Colonel of the Police

Vasylynychuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oleksandrovych, Dr. Law, Professor, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Economics and Law College, Law Department

Dzuzha Oksandr Mykolaiovych, Dr. Law, Professor, Chief Scientist of the Research and Development work organization Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine

Klymenko Olena Viktorivna, Dr. Public Administration, PhD Law, Associate Professor, Head of the Constitutional and International Law Department of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Kopan Olexsii Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Lead Researcher of the Pre-trial Investigation Problems Scientific Laboratory of the Educational-Scientific Institute № 1

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, member of the Civil Law Sciences Department of the Private Law and Entrepreneurship Research Institute after Academician F.H. Burchak of National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Associate Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla

Frytskyi Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Chief Editor

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Technical editor: Kutsiak Oksandr Anatoliiovych

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

<i>М.М. ДАНИЛЮК.</i> Фінансова безпека домогосподарств в умовах фінансової нестабільності	6
<i>О.О. ГУЦАЛЕНКО, М.М. ПАВЛЮК.</i> Євроінтеграційні процеси та їх вплив на конкурентоспроможність продукції тваринництва	9
<i>О.Б. КОЛОМІНА, В.С. ШВАГІРЕВА, Н.А. СКРИПНИК.</i> Хаб-лабораторії ВНЗ в якості організаційної платформи інноваційного розвитку інтелектуального капіталу виробничих підприємств	13
<i>О.М. КРАВЧЕНКО, А.Р. АРКУШЕНКО, Т.В. БУКОРОС.</i> Моніторинг та оцінювання ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємства	16
<i>І.О. МИКОЛЕНКО, С.Л. ТРУХАЧОВА.</i> Теоретичні аспекти податкової системи та податкового планування	19
<i>К.С. МИРОНЕНКО, Т.В. БУКОРОС, А.Р. АРКУШЕНКО.</i> Визначення необхідності стратегічного планування сучасного підприємства за його етапами	23
<i>І.О. ПАВЛЮК.</i> Резерви підвищення прибутку підприємства	28

CONTENTS

M.M. DANYLIUK. Financial security of households in conditions of financial instability	6
O.O. HUTSALENKO, M.M. PAVLIUK. Euro-integration processes and their effect on the competitiveness of animal production	9
O.B. KOLOMINA, V.S. SHVAHIREVA, N.A. SKRYPNYK. Hub labs of higher educational institutions as an organizational platform for the innovative development of intellectual capital of industrial enterprises	13
O.M. KRAVCHENKO, A.R. ARKUSHENKO, T.V. BUKOROS. Monitoring and evaluation of risks of foreign economic activity of the enterprise	16
I.O. MYKOLENKO, S.L. TRUKHACHOVA. Theoretical aspects of tax system and tax planning	19
K.S. MYRONENKO, T.V. BUKOROS, A.R. ARKUSHENKO. Identification of the need for strategic planning of a modern enterprise at its stages	23
I.O. PAVLIUK. Reserves for improvement of enterprise profit	28

ДАНИЛЮК
Марія Миколаївна
malculum@ukr.net

УДК 330.567.2

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

к. е. н., викладач, Івано-
Франківський вчально-науковий
інститут менеджменту
Тернопільського національного
економічного університету

FINANCIAL SECURITY OF HOUSEHOLDS IN CONDITIONS OF FINANCIAL INSTABILITY

DANYLIUK Mariia Mykolayivna – PhD in Economics, lecturer, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of Ternopil National Economic University

Стаття присвячена проблемі забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, яка отримала останнім часом надзвичайну актуальність, що пов'язано з глобалізацією економіки і інтеграційними процесами, які сприяють зміні добробуту домогосподарств. Доведено, що провідне місце в забезпеченні економічної безпеки домогосподарств належить її фінансовій складовій. Виокремлено специфічні особливості фінансової безпеки домогосподарств. Проведено класифікацію загроз фінансовій безпеці домогосподарств та окреслено шляхи їх мінімізації.

* * *

Статья посвящена проблеме обеспечения финансовой безопасности домохозяйств, которая получила в последнее время чрезвычайную актуальность, что связано с глобализацией экономики и интеграционными процессами, которые способствуют изменению благосостояния домохозяйств. Доказано, что ведущее место в обеспечении экономической безопасности домохозяйств принадлежит ее финансовой составляющей. Проведена классификация угроз финансовой безопасности домохозяйств и намечены пути их минимизации.

* * *

Introduction. Sustainable and dynamic development of the national economy, its efficiency and competitiveness in the domestic and world markets are closely linked to the financial security of households. The relevance of the subject is determined by the fact that the private households play an important role in the state economic system and they are the element of the financial system.

Purpose. The purpose of the work is to reveal the essence of financial security of households, to identify the factors influencing it and to substantiate directions for improving the system of ensuring financial security of households in conditions of financial instability.

Results. One of the important subjects of the economic system is households, because it participates in labor, economic activities, and also provides redistribution and optimization of savings, supplies the economy with resources and social interaction. The financial security of households is a combination of socio-economic and legal relationships that provide such a state of finance for households, in which they are resistant to external threats and risks, independent in the efficient formation and in the efficient use of financial resources for the realization of their functions.

Conclusion. Households are active and important players in the financial market. A sign of the true success of all economic and political reforms is tangible positive changes at the level of an individual citizen, at the level of a separate household. The best indicator of the economic development of any state is a situation where high quality of life of the population is ensured and conditions are created for realization of its spiritual and intellectual potential. Ensuring financial security of households is one of the priority directions of state policy in the social sphere.

Ключові слова: домогосподарство, безпека, фінанси домогосподарств, фінансова безпека домогосподарства

Ключевые слова: домохозяйство, безопасность, финансы домохозяйств, финансовая безопасность домохозяйства

Keywords: household, security, household finances, household financial security

ВСТУП

В умовах фінансової нестабільності домашні господарства є найбільш чутливою ланкою економічної системи, оскільки вони беруть участь як у процесах виробництва продукції, виступаючи власниками ресурсів, так і її споживання, будучи кінцевими покупцями. Забезпечення фінансової безпеки домогосподарств має велике значення, оскільки обумовлює формування безпеки економічної системи в цілому та передбачає збереження і зміцнення цілісності та стійкості розвитку суспільства, активізацію діяльності всіх суб'єктів економіки.

МЕТА РОБОТИ розкрити сутність фінансової безпеки домашніх господарств, виявити фактори, що

впливають на неї і обґрунтувати напрями удосконалення системи забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в умовах фінансової нестабільності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною стали нормативно-правові акти та наукові публікації провідних вітчизняних вчених. Під час проведення дослідження застосовано методи аналізу, порівняння, узагальнення, системного підходу, абстрагування та групування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансова безпека виступає базовим компонентом економічної безпеки, та визначається як здатність економічного суб'єкта забезпечувати фінансову рівновагу, високу ефективність і стале економічне зрос-

тання в умовах трансформації внутрішнього та зовнішнього середовища за наявності фінансових ризиків. Фінансова безпека є універсальним поняттям, яке опосередковує захищеність суб'єктів фінансових відносин на різних рівнях, включаючи державу, юридичні та фізичні особи, оскільки вона проявляється через захист їхньої діяльності від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також характеризується здатністю оперативної нейтралізувати різні загрози та ризики або пристосовуватися до існуючих умов, що негативно не позначиться на результатах їхньої діяльності [1, с. 15].

Структурним компонентом фінансової безпеки є фінансова безпека домогосподарств. Проблеми пов'язані із її забезпеченням на сьогодні є актуальними, оскільки сучасний період характеризується нестабільністю розвитку вітчизняної економіки в цілому, і фінансового ринку зокрема. За таких умов фізичні особи стикаються з потребою пошуку новітніх інструментів та підходів до забезпечення власної фінансової безпеки.

Особисту фінансову безпеку громадян забезпечує такий стан міжнародної, національної і регіональної економічних систем, за якого вони здатні протидіяти всім фінансовим загрозам. Фінансову безпеку на будь-якому з її рівнів слід розглядати як систему відносин суспільства і держави та, відповідно, основним підходом до вивчення проблем фінансової безпеки повинен бути системний підхід який дозволяє виявити діалектичну єдність процесів забезпечення фінансової безпеки на національному та регіональному рівнях. Така єдність процесів не дозволяє розглядати один рівень безпеки, що не враховуючи інші.

Фінансова безпека характеризує стан життєдіяльності громадянина, при якому забезпечується правовий і економічний захист його інтересів, дотримуються конституційні права, забезпечується якісний і гідний рівень життя незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. При цьому функцією держави є забезпечення соціальних гарантій та соціальних стандартів, зокрема мінімального розміру заощаджень, заробітної плати і пенсії на такому рівні, щоб працюючому громадянину було вдосталь фінансових ресурсів на необхідні потреби та утримання власної сім'ї [2, с. 67].

Фінансова безпека домогосподарств на відміну від фінансової безпеки інших учасників має свої специфічні особливості:

- особисті фінанси найменш регулюються державою та взаємозв'язані з іншими ланками фінансової системи.
- особисті фінанси мають характерні особливості, зокрема джерела формування та використання фінансових ресурсів, до яких необхідно віднести розвиток потенціалу особистості та забезпечення і підтримку інших аспектів людської діяльності;
- ризики особистих фінансів обумовлені ризиком інших учасників фінансового ринку та мають макроекономічне походження і насамперед пов'язані зі змінами на фінансовому ринку.

Ключовою умовою забезпечення особистої фінансової безпеки громадян є досягнення балансу між доходами та витратами, що реалізується шляхом: забезпечення повної зайнятості працездатних осіб, використання всіх трудових ресурсів; ощадливого викорис-

тання фінансових ресурсів; формування заощаджень; високого рівня фінансової грамотності.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується розширенням спектру фінансових послуг і появою нових фінансових інструментів. За таких умов забезпечення фінансової безпеки громадян стає важливим фактором економічного розвитку населення. Крім того, в період фінансової нестабільності і непередбачуваності розвитку фінансових ринків актуалізується проблематика отримання населенням доступу до достовірної та надійної інформації про фінансові послуги.

З позицій особистої фінансової безпеки громадянина дуже важливо правильно оцінювати і прогнозувати вплив всіх очікуваних загроз. Загроза фінансовій безпеці особистості – це сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку для її життєво важливих інтересів. Класифікувати загрози фінансової безпеки домогосподарств можна наступним чином [3, с. 166].

– внутрішні загрози – це власні негативні дії особистості (неефективне фінансове планування власного бюджету та управління видатками, індивідуально-психологічні особливості особистості, що впливають на адекватність прийняття нею фінансових рішень та можуть бути джерелом небезпеки). У кожній людині різна ступінь сприйняття різних впливів, різні можливості аналізу і оцінки фінансової інформації.

– зовнішні загрози – негативні впливи ззовні (негативні макроекономічні тенденції, непродумані реформи, порушення прав споживачів, заборгованість із виплати заробітної плати і пенсії, зростання інфляції і знецінення заощаджень, зміни валютного курсу, високий рівень безробіття, зниження реальних доходів населення, низький рівень соціальних стандартів, диференціація доходів і майнове розшарування суспільства, різні види фінансового шахрайства).

Критеріями фінансової безпеки громадян є наступні: задоволення особистою якістю життя і впевненість у своєму майбутньому; стійкість особистості до інформаційних, економічних, політичних, соціальних впливів; захист базових цінностей та інтересів [4, с. 132]. З огляду на характерні особливості процесу забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, доцільно розглядати його в єдності з безпекою підприємств, регіонів і держави. Це можна пояснити насамперед тим, що в умовах будь-яких деструктивних соціальних, політичних, екологічних, етнічних і технологічних подій втрат зазнає саме громадянин, який практично завжди причетний до всіх загроз і ризиків економічній безпеці держави.

Задля забезпечення особистої фінансової безпеки держава в особі законодавчих і виконавчих органів повинна реалізувати напрями стратегічного розвитку, розробляти основи соціальної та економічної політики і, як наслідок, конкретизувати заходи і механізми впливу на інші суб'єкти, що беруть безпосередню участь в забезпеченні фінансової безпеки домогосподарств.

Організація діяльності органів державної влади та державного управління повинна бути скерована на створення національної стратегії, що віддзеркалює суспільний лад і формування економічної системи країни відповідно до основної мети: досягнення розвитку і

добробуту нації. Іншими словами, створення системи фінансової безпеки домогосподарств передбачає наявність дієвої соціально-економічної політики держави.

Політика держави, націлена на забезпечення фінансової безпеки громадян, охоплює кілька напрямів, серед яких варто виділити: інституційну, інвестиційну, цінову, фінансово-кредитну, зовнішньоекономічну, соціальну, а також політику в галузі зайнятості. Розглядаючи основні складові державної політики забезпечення фінансової безпеки громадян необхідно окремо звернути увагу на вектори інституційної політики, що включає в себе систему державних заходів стосовно формування нових чи трансформацію вже існуючих інститутів.

Особливе місце займає діяльність у межах проведення інвестиційної політики як компоненти економічної політики держави. Серед основних завдань у рамках здійснення інвестиційної політики варто виокремити сукупність заходів, що визначають обсяг, структуру і напрямки капітальних вкладень в економіку та різні її сфери і галузі, зростання основних фондів та їх вдосконалення на основі новітніх наукових і технологічних досягнень.

ВИСНОВКИ

Сучасні економічні реалії ставлять перед національними економіками численні виклики та загрози, одним з найсуттєвіших з яких є забезпечення функціонування фінансової системи країни. Фінансова безпека домогосподарств, являючись базисом національної безпеки, потребує постійного моніторингу її стану, тому державна стратегія стосовно її забезпечення набуває особливого значення у період фінансової нестабільності та проведення економічних реформ, оскільки у цей час відбуваються серйозні перетворення у господарському житті держави. А поліпшення рівня фінансової безпеки домогосподарств можливі за умов

створення і реалізації відповідних фінансово-економічних, нормативно-правових і методологічних засад державної політики.

Список використаних джерел

1. Єлісієєва О.К. Статистичне моделювання фінансової безпеки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018. № 1-2. С. 10-18.

2. Полторак А.С., Зайко А.О. Методологічні засади систематизації фінансової безпеки держави. Агросвіт. 2018. № 21. С. 65-71.

3. Крамаренко К.М., Бойчук М.П. Теоретичні аспекти національної економічної безпеки. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 165-168.

4. Зварич М. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 15. Частина 1. С. 130-133.

5. Тарасюк М. В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці. Інноваційна економіка. 2013. № 9. С. 11-16.

Referenses

1. Yeliseieva O.K. Statistical modeling of financial security of Ukraine. Scientific Journal of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit. 2018. №. 1-2. pp. 10-18. (in Ukrainian).

2. Poltorak A.S., Zaiko A.O. Methodological principles of systematization of financial security of the state. Ahrosvit. 2018. № 21. pp. 65-71. (in Ukrainian).

3. Kramarenko K.M., Boichuk M. P. Theoretical Aspects of National Economic Security. Economics and Society. 2017. № 8. pp. 165-168. (in Ukrainian).

4. Zvarych M.S. Theoretical approaches to the definition of the essence of financial safety of households. Scientific Herald of Kherson State University. 2015. Issue 15. Part 1. pp. 130-133. (in Ukrainian).

5. Tarasiuk M.V. The role and peculiarities of the functioning of household finances in a market economy. Innovative economy. 2013. № 9. pp. 11-16. (in Ukrainian).

ГУЦАЛЕНКО

Оксана Олександрівна

УДК 637:339.5:331.16

ПАВЛЮК

Микола Миколайович
nik.pavlyuk@ukr.net

к.е.н., доцент, завідувач
кафедри, Вінницький
національний аграрний
університет

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ
ВПЛИВ НА
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА**

**EURO-INTEGRATION PROCESSES AND
THEIR EFFECT ON THE
COMPETITIVENESS OF ANIMAL
PRODUCTION**

аспірант, Вінницький
національний аграрний
університет

HUTSALENKO Oksana Oleksandrivna – PhD in Economics, Associate Professor, Head of department, Vinnytsia National Agrarian University

PAVLIUK Mykola Mykolaiovych – postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University

У статті викладено результати дослідження з питань конкурентоспроможності продукції тваринницької галузі в умовах євроінтеграційних процесів. Проведено аналіз конкурентоспроможності продукції вітчизняного тваринництва, визначено актуальні питання експорту м'яса. Обґрунтовано шляхи забезпечення підвищення конкурентоспроможності продукції тваринницької галузі та підвищення її ролі у забезпеченні продовольчої безпеки країни в умовах євроінтеграції. Вивчено світовий досвід з питань формування конкурентоспроможної продукції тваринництва, підтримки її на державному рівні та належного фінансування.

* * *

В статье изложены результаты исследования по вопросам конкурентоспособности животноводческой отрасли в условиях интеграционных процессов. Проведен анализ конкурентоспособности продукции отечественного животноводства, определены актуальные вопросы экспорта мяса. Обоснованы пути обеспечения повышения конкурентоспособности продукции животноводческой отрасли и повышения ее роли в обеспечении продовольственной безопасности страны в условиях евроинтеграции. Изучен мировой опыт по вопросам формирования конкурентоспособной продукции животноводства, поддержки ее на государственном уровне и надлежащего финансирования.

* * *

The article presents the results of research on the competitiveness of livestock products in the context of European integration processes. The analysis of the competitiveness of domestic livestock production was made, the actual issues of meat exports were determined. The ways of raising the competitiveness of products of the livestock sector and increasing its role in ensuring food security of the country in the conditions of European integration are substantiated. The world experience on the development of competitive livestock production, its support at the state level and proper financing has been studied. It is proposed to intensify the introduction of safety and product quality control systems at enterprises. It is advisable to transform the policy of state support of livestock enterprises and create conditions for strengthening the competitive advantages of domestic products in order to ensure the proper level of food security of the country. Further European integration of domestic livestock requires significant modernization of the enterprises of the industry, which, in turn, requires state support, namely, the improvement of the mechanism of state support for commodity producers, the provision of food insecurity through the instruments of foreign economic regulation available within the framework of the WTO and the future agreement on a free trade area with the EU. Countries in this segment of the food market, protecting it from poor quality imported products through its quota. Taking into account the possible prospects of entering European markets, it is expedient to transform the policy of state support of livestock enterprises and create conditions for strengthening the competitive advantages of domestic products in order to ensure an adequate level of food security of the country.

Ключові слова: конкурентоспроможність, євроінтеграційні процеси, Європейський Союз, тваринництво, продукція АПК, міжнародні стандарти

Ключевые слова: конкурентоспособность, евроинтеграционные процессы, Европейский Союз, животноводство, продукция АПК, международные стандарты

Keywords: competitiveness, eurointegration processes, European Union, animal husbandry, agricultural products, international standards

ВСТУП

Для того щоб забезпечити стабільний розвиток сільськогосподарських підприємств у ринкових відносинах необхідно приділити увагу виробництву конкурентоспроможної продукції. Актуальність даної проб-

леми полягає у низькому рівні економічної ефективності тваринницького комплексу України, що в свою чергу сприяє зниженню платоспроможного попиту споживачів та зменшенню на внутрішньому ринку конкурентних позицій вітчизняної продукції тваринни-

цтва. Усе це підвищує актуальність обґрунтування шляхів забезпечення підвищення конкурентоспроможності продукції тваринницької галузі.

Україна бере курс на євроінтеграцію, тому євроінтеграційні процеси – це невід’ємна частина розвитку аграрного сектора економіки України. Тому необхідно розробити таку аграрну політику, яка б включала в себе соціально-економічну, екологічну, демографічну та інші складові, й базувалася на вивченні досвіду у зарубіжних країнах.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження сутності та особливостей конкурентоспроможності продукції тваринницької галузі.

У ході дослідження були використані наступні методи: табличний, статистичний, метод наукової абстракції.

РЕЗУЛЬТАТИ

Конкурентоспроможність продукції є основою для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, галузі та країни в цілому.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС, а також створення в рамках цієї Угоди Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом є важливими чинниками розвитку тваринницької галузі, оскільки для України відкриваються перспективи поступового освоєння ринку країн ЄС вітчизняними компаніями, підвищення рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української продукції АПК, покращення стану продовольчої безпеки держави. Тому для України постає завдання вироблення механізмів державної політики стосовно підвищення ефективності використання наявного потенціалу аграрного сектору економіки, його адаптації до нових умов, у тому числі з урахуванням можливих ризиків, які виникатимуть внаслідок лібералізації зовнішньоторговельних відносин з європейськими країнами [7].

В Угоді передбачено, що зону вільної торгівлі сторони поступово створюють протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років, починаючи з дати набрання чинності Угоди.

Угода про асоціацію дозволяє освоювати ринок країн ЄС вітчизняним компаніям, що займаються виробництвом, переробкою та реалізацією тваринницької продукції. Так, Україна може щорічно постачати на ринок країн ЄС: 12 тис. тонн яловичини, 20 тис. тонн свинини, 16 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 20 тонн) м’яса птиці, 1,5 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 3 тис. тонн) яєць, 8 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 10 тис. тонн) молока, вершків, згущеного молока та йогуртів, 1,5 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 5 тис. тонн) сухого молока, 1,5 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 3 тис. тонн) вершкового масла, 250 тис. тонн перероблених масляних продуктів, 5 тис. тонн (із збільшенням протягом 5 років до 6 тис. тонн) меду. Водночас, на сири квот не встановлено, що дозволяє завозити необмежену кількість даного виду продукції з України до ЄС. Разом з тим, обсяги експорту переважної більшості тваринницької продукції з України до ЄС мізерні, у 2013 р. вони становили (у кг): велика рогата худоба (ВРХ) – 0, свиней – 0, овець, кіз – 0, курей живих – 0; м’яса ВРХ (свіжого) – 366,9, м’яса ВРХ (мороженого) – 1187,14, свинини – 3170,7, баранини або козлятини – 128,7, м’яса та їстівних субпродуктів свійської птиці – 447563,3, риби свіжої – 162,6, молока та вершків, незгущених та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин – 10949,2, молока та вершків, згущених та з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин – 25483,4, масла – 320,8, сирів всіх видів і кисломолочних сирів – 1279,3. Слід відмітити, що експорт тваринницької продукції України до ЄС можна буде збільшити за рахунок використання тарифних квот тільки за умови, якщо вітчизняні експортери зможуть задовольнити вимоги ЄС стосовно безпечності та стандартів якості продукції і відповідним чином сертифікувати продукцію [7].

Використання Україною квот на продукцію галузі тваринництва в рамках Зони вільної торгівлі з ЄС за 2016 р. станом на 1 квітня за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України представлено у табл.1.

Таблиця 1

Використання Україною квот на продукцію галузі тваринництва в рамках Зони вільної торгівлі з ЄС за 2016 рік станом на 1 квітня за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України

Номер квоти	Опис	Розмір квоти, т	Використано, т	Використано, %	Залишок квоти
09.6700	Баранина (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 250 т)	1 500	0	0,0%	1 500
09.4270	Яловичина	12 000	0	0,0%	12 000
09.4271	Свинина	40 000	0	0,0%	40 000
09.4272					
09.4273	Курятина (4 основні кварталні квоти по 4000т та 4 додаткові по 5000т)	16 000	7910	49,4%	8 090
09.4274		20 000	3544	17,7%	16 456
09.4275	Яйця (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000 т)	1 500	0	0,0%	1 500
09.4276					
09.4600	Молоко, вершки, згущене молоко та йогурти (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 10 000 т)	8 000	0	0,0%	8 000

У найближчій перспективі заповнити встановлені квоти для тваринницької продукції буде проблематично, оскільки переважна більшість тварин утримується господарствами населення (станом на 1.07.2014 р.

населенням утримувалось 71,6 % загальної чисельності ВРХ, у т.ч. корів – 77,7 %; свиней – 53,1 %, овець і кіз – 87,0 %), які не мають можливостей застосовувати сучасні технології виробництва продукції,

що зумовлює низьку її якість та невідповідність європейським санітарним нормам та стандартам. Для переважної більшості вітчизняних малих і середніх сільськогосподарських підприємств також існують проблеми забезпечення відповідності власної продукції європейським стандартам, оскільки процеси гармонізації та адаптації законодавства у сфері технічного регулювання та санітарних і фітосанітарних заходів потребують не тільки тривалого часу, але й значних матеріальних ресурсів. Наприклад, сукупні витрати на адаптацію до стандартів ЄС тільки м'ясної промисловості Польщі становили близько 2 млрд. євро.

Процес впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва в Україні відбувається вкрай повільно. Водночас, відповідно до глави 17 Угоди про асоціацію України з ЄС співробітництво між сторонами охоплюватиме, серед іншого, заохочення політики якості тваринницької продукції у сферах стандартів продукції, вимог стосовно виробництва та схем якості [7]. З цією метою в українське законодавство необхідно імплементувати вимоги директив та регламентів ЄС стосовно харчової промисловості.

Довідково: за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, з 297 стандартів системи Кодексу Аліментаріус гармонізовано та знаходяться на стадії затвердження 30 стандартів. Крім того, до міжнародних та європейських норм гармонізовано:

- у класі 65 «Сільське господарство» – 261 стандарт ISO (52 % від 499 стандартів, що складають загальну кількість діючих стандартів ISO в цьому класі);

- у класі 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 381 стандарт ISO (59 % від 645 стандартів, що складають загальну кількість діючих стандартів ISO в цьому класі);

- у класі 65 «Сільське господарство» – 58 стандартів EN (64 % від 90 стандартів, що складають загальну кількість діючих стандартів EN в цьому класі);

- у класі 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 63 стандарти EN (40 % від 157 стандартів, що складають загальну кількість діючих стандартів EN в цьому класі).

За оцінками експертів проєвропейської орієнтації, від впровадження Угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та Україною остання може отримати чималі вигоди у сфері сільського господарства, зокрема, внаслідок:

- розширення доступу на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС;

- покращення інвестиційного клімату внаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС;

- поступове збільшення квот на експорт з України до ЄС окремих видів сільськогосподарської продукції.

Ймовірні випробування, яких зазнає Україна після вступу до ЄС:

- посилення конкуренції на внутрішньому ринку, особливо у короткостроковій перспективі, за рахунок усунення тарифних і скорочення нетарифних бар'єрів;

- обмеження доступу українських товарів на євро-

пейські ринки під приводом їх невідповідності європейським стандартам і сертифікатам;

- запровадження з боку ЄС для України дискримінаційної системи тарифних квот на дуже низькому рівні (для більшості видів продукції ці квоти становлять менше 6 % від обсягу ринку ЄС із цих видів продукції (зерно, м'ясо тощо);

- скасування вивізного мита на насіння соняшнику, що може позбавити вітчизняні переробні комбінати сировини;

- збереження в ЄС системи багатомільярдних дотацій аграрного сектору, що робить експорт української продукції в ЄС та у третіх країнах неконкурентоспроможним.

ВИСНОВКИ

Дослідження конкурентоспроможності вітчизняної продукції тваринництва в сучасних умовах поглиблення євроінтеграції потребують зміцнення вітчизняних підприємств за умов розширення виробництва продукції. Очевидно, що конкурентні позиції вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках усе більшою мірою визначатимуться її якістю. З метою підсилення конкурентних переваг вітчизняної продукції та більш повного використання сприятливої кон'юнктури світового ринку потрібно забезпечити якість і безпечність продукції відповідно до сучасних вимог. Для цього потрібно активізувати впровадження на підприємствах систем управління безпечністю і якістю продукції. Набуття Україною асоційованого членства в ЄС вимагатиме від неї обов'язкового дотримання стандартів якості і безпечності не лише продуктів харчування, а й технологій процесу в системі "виробництво – переробка – зберігання – споживання", що є необхідною умовою цивілізованого розвитку будь-якої країни.

Подальша євроінтеграція вітчизняного тваринництва вимагає суттєвої модернізації підприємств галузі, що, у свою чергу, потребує підтримки держави, а саме вдосконалення механізму державної підтримки товаровиробників, забезпечення з допомогою інструментів зовнішньоекономічного регулювання, доступних у рамках СОТ і майбутньої угоди про зону вільної торгівлі з ЄС продовольчу незалежність країни в даному сегменті продовольчого ринку, захист його від неякісної імпортової продукції через її квотування.

Враховуючи можливі перспективи виходу на європейські ринки доцільним є трансформація політики державної підтримки підприємств галузі тваринництва та створення умов для посилення конкурентних переваг вітчизняної продукції з метою забезпечення належного рівня продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Гойчук О.І. *Продовольча безпека: монографія*. Житомир: Полісся. 2004. 348 с.
2. Ільчук М.М., Коновал І.А., Кирилюк О.Ф., Гурська І.С. *Формування попиту та пропозиції на ринках основних видів тваринницької продукції*. ЗАТ "Нічлава". 2012. 363 с.
3. Діброва А.Д. *Основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією*. Економіка АПК. 2012. № 2. 95-102 сс.
4. Штичак О.М., Лупенко Ю.О., Присяжнюк М.В. *Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції тваринництва*. ННЦ ІАЕ. 2012. 250 с.

5. Гладій М.В., Саблук П.Т., Копитець Н.Г. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України: монографія. ННЦ ІАЕ. 2012. 354 с.

6. Шубравська О.В. Інтеграційні перспективи України: переваги і ризики для аграрного сектору. Економіка України. 2014. № 1. 63-73 сс.

7. Оцінка перспектив та можливостей для агропромислового комплексу України внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1633/> (in Ukrainian).

References

1. Hoichuk O.I. Food Safety: monograph. Zhytomyr: Polissia 2004. 348 p. (in Ukrainian).

2. Ilchuk M.M., Konoval I.A., Kuryliuk O.F., Hurska I.S. Formation of demand and supply on the markets of the main types of livestock products. CJSC "Nichlava". 2012. 363 p. (in Ukrainian).

3. Dibrova A.D. Main tendencies of development of foreign trade in agro-food products. Economy of agroindustrial complex. 2012. № 2. 95-102 pp. (in Ukrainian).

4. Shpychak O.M., Lupenko Yu.O., Prysiazhniuk M.V. Analysis and forecast of the conjuncture of world markets for livestock products. NSC IAE. 2012. 250 p. (in Ukrainian).

5. Hladii M.V., Sabluk P.T., Kopytets N.H. Development of meat and meat subcomplex of Ukraine: Monograph. NSC IAE. 2012. 354 p. (in Ukrainian).

6. Shubravska O.V. Ukraine's Integration Perspectives: Benefits and Risks for the Agrarian Sector. Ukraine's economics. 2014. № 1. pp. 63-73 (in Ukrainian).

7. Evaluation of prospects and opportunities for the agro-industrial complex of Ukraine as a result of signing the Association Agreement between Ukraine and the European Union. Analytical note. National Institute for Strategic Studies. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1633/> (in Ukrainian).

КОЛОМІНАОльга Борисівна
khersonskaya@mail.ru**ШВАГІРЕВА**Власта Сергіївна
v.s.shvagireva@mzeid.in**СКРИПНИК**Наталія Анатоліївна
n.a.skripnik@mzeid.inк.е.н, старший викладач, Одеський
національний політехнічний
університетстарший викладач, Одеський
національний політехнічний університетстарший викладач, Одеський
національний політехнічний
університет

УДК 330.341

ХАБ-ЛАБОРАТОРІЇ ВНЗ В ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ**HUB LABS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AS AN ORGANIZATIONAL PLATFORM FOR THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL OF INDUSTRIAL ENTERPRISES***KOLOMINA Olha Borysivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University**SHVAHIREVA Vlasta Serhiivna – Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University**SKRYPNYK Nataliia Anatoliivna – Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University*

У статті досліджено організаційне забезпечення управління інноваційним розвитком інтелектуального капіталу ВНЗ. Розглянуто процеси управління ідеями через створення та залучення організаційної платформи – інноваційного хабу ВНЗ в якості джерела інноваційних ідей. Виділена основна мета залучення як зовнішніх так і внутрішніх учасників інноваційного хабу ВНЗ.

* * *

В статье исследовано организационное обеспечение управления инновационным развитием интеллектуального капитала ВУЗ. Рассмотрены процессы управления идеями через создание и привлечение организационной платформы – инновационного хаба вузов в качестве источника инновационных идей. Выделенная основная цель привлечения как внешних так и внутренних участников инновационного хаба ВУЗ.

* * *

In the article the organizational support of management of innovative development of intellectual capital of universities is researched. The processes of ideas management are considered through creation and involvement of the organizational platform - an innovative hub of the university as a source of innovative ideas. The main goal is to attract both external and internal participants of the innovative hub of the university. The theoretical basis and the methodological provisions developed on its basis on organizational support of process-functional management of innovative development of intellectual capital in the part of management of ideas through mutually beneficial partnership with university hubs, improve the process of management of innovative development of IR, increase its efficiency, activate the search for innovative ideas, create conditions for innovative development of the enterprise.

Ключові слова: хаб ВНЗ, інновації, інтелектуальний капітал**Ключевые слова:** хаб ВУЗ, инновации, интеллектуальный капитал**Keywords:** Hub University, Innovation, Intellectual Capital**ВСТУП**

Ідеальним рішенням задачі виробничого підприємства стосовно пошуку актуальних і достовірних інформаційних джерел – джерел інноваційних ідей, з метою постійного і безперервного ініціювання виробничим підприємством новацій і реалізації нововведень задля забезпечення конкурентних переваг є взаємовигідне партнерство з нетрадиційними джерелами інноваційних ідей – інноваційними хабами, що створені на базі вищих навчальних закладів (ВНЗ), які відповідають перш за все критерію авто-ритетності.

МЕТА СТАТТІ полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, методичних підходів і рекомендацій стосовно управління інноваційним розвитком інтелектуального капіталу в частині управління ідеями.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, аналітичні та інформаційні матеріали, опубліковані у періодиці, ресурси Internet, законодавча база.

РЕЗУЛЬТАТИ

ВНЗ зацікавлені в наданні (як за винагороду, так і без) виробничому підприємству актуальної та достовірної інформації і навіть очікують результатів її використання. У зв'язку з цим, у підприємства не виникає необхідність постановки організаційних завдань стосовно: пошуку, визначення сприятливих умов та способів взаємодії, вибору дієвих інструментів формування нових знань [1]. Комплексне вирішення поставлених завдань забезпечує взаємовигідне співробітництво виробничого підприємства та хабу ВНЗ та стає

основою інноваційного розвитку інтелектуального капіталу виробничого підприємства через ефективне управління ідеями.

Принцип функціонування організаційної платформи нетрадиційних джерел інноваційних ідей – хаба ВНЗ базується на співпраці учасників, які в залежності від поставленої мети орієнтовані на конкретний взаємовигідний результат, що обумовлює вибір виду та бази діяльності в межах хабу. Учасники хабу ВНЗ можуть бути зовнішніми та внутрішніми. До зовнішніх учасників – партнерів віднесено: представників бізнесу за сферами та видами економічної діяльності (певні посадові особи підприємств, організацій, що вирішують конкретну вузькопрофесійну задачу); громадські організації, підприємства та організації (представники підприємств, організацій, що реалізують багаточільові проекти); приватних підприємців.

До внутрішніх учасників хабу ВНЗ віднесено працівників ВНЗ (викладачі, науковці, лаборанти) та учнів (студенти та аспіранти).

Завдяки навчально-науковій базі ВНЗ, хаб має можливість реалізовувати сучасні інформаційні технології та інструменти інноваційного менеджменту, залучати та створювати нетрадиційні джерела інноваційних ідей через: аутсорсинг (in/out), інноваційний network, коворкінг, бенчмаркінг, коучінг, workshop, тематичні клуби, оренда приміщень, виставки, курси семінари, квести, вікторини, конференції тощо [2].

Реалізація співпраці може здійснюватися як на базі фізичних об'єктів (приміщення ВНЗ та учасників-партнерів), так й за допомогою віртуальних платформ: соціальні мережі, чати, сайти, блоги тощо.

Основною метою взаємовигідного партнерства є отримання нових знань, які необхідні учасникам для реалізації власних завдань. Кожна сторона учасників має певний об'єм знань, якими у вигляді інформації обмінюються партнери у процесі співпраці. Завдяки зовнішнім учасникам, внутрішні учасників можуть отримати практичний досвід у певній сфері економічної діяльності, практичні задачі для навчального процесу та дипломного проектування, бази для виробничої та переддипломної практик бакалаврів та магістрів, замовлення наукових досліджень в якості госпдоговірних наукових тем. Представники ВНЗ забезпечують зовнішнім учасникам-партнерам популяризацію продукції та послуг, науково вирішують практичні задачі партнерів, надають оренду віртуальних майданчиків та фізичних приміщень, проставляють можливість ознайомитися з іншими результатами наукових досліджень.

З позиції внутрішніх учасників основною метою інноваційного хабу є підтримка студентів і викладачів в прагненні всебічного розвитку, перш за все в професійній сфері. Інноваційний хаб – це центр отримання нових знань, формування креативних ідей в результаті зустрічей і спілкування з бізнесменами та вченими, бізнес-тренерами і професіоналами в різних сферах економічної діяльності. Перед студентами відкривається багатогранна палітра можливостей, починаючи з вдосконалення самоменеджменту та закінчуючи працевлаштуванням за фахом.

Основною метою зовнішніх учасників є залучення творчої молоді до пошуку креативних ідей, необхідних

для вирішення певних завдань у інноваційної діяльності, працевлаштування кращих випускників ВНЗ.

Результатами взаємовигідної співпраці у межах хабу ВНЗ можуть бути сумісні: наукові розробки, публікації, методичне забезпечення тощо.

За рахунок обміну думками учасників хабу ВНЗ з'являється нове знання, яке кожна сторона може використовувати для власних цілей.

Структурні підрозділи ВНЗ формують науково-навчальну та технічну базу хабу.

Науково-дослідна частина ВНЗ має вирішувати наступні основні задачі [3]:

- створення умов для використання і розвитку науково-технічного потенціалу ВНЗ;

- виконання фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень і розробок;

- розвиток перспективних форм науково-технічного співробітництва з підприємствами з метою спільного рішення найважливіших науково-технічних задач;

- розвиток інноваційної діяльності з метою створення наукомісткої науково-технічної продукції, високих технологій і конкурентоздатних зразків нової техніки і матеріалів;

- розширення міжнародного науково-технічного співробітництва з навчальними закладами, підприємствами, установами інших країн.

Науково-дослідна частина виконує наступні види робіт:

- науково-дослідні, проектні, конструкторські, технологічні, дослідно-конструкторські, дослідно-технологічні роботи;

- створення науково-технічної продукції, дрібносерійної і малотоннажної наукомісткої продукції як товару;

- надання науково-технічних, техніко-економічних і консультаційних послуг в усіх напрямках своєї діяльності;

- здійснення зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного законодавства.

Серед усіх перелічених структурних підрозділів ВНЗ, що створюють основу функціонування хабу, найбільшimi до творчої молоді є кафедри. Саме викладачі кафедр безпосередньо спілкуються зі студентами та аспірантами, мають можливість здійснювати оцінку та сприяти реалізації їх інноваційного потенціалу – залучати кращих до виконання прикладних та наукових досліджень. Тому головну роль у забезпеченні функціонування інноваційного хабу ВНЗ відводиться кафедрам.

ВИСНОВКИ

Таким чином, основу функціонування інноваційного хабу, з позиції процесно-функціонального підходу управління інноваційним розвитком інтелектуального капіталу виробничого підприємства, складають структурні підрозділи ВНЗ, які залучають творчу молодь та створюють оптимальні умови для реалізації її наукового та інноваційного потенціалу, який може бути затребуваний як ключ вирішення завдань інноваційної діяльності виробничого підприємства.

Інноваційно-активні виробничі підприємства мають сформовану, як самостійний об'єкт управління, систему управління інноваціями, яка залежно від розміру

підприємства, сфери його економічної діяльності та рівня корпоративної культури може передбачати:

- створення на вищому рівні спеціалізованих підрозділів – рад, комітетів або робочих груп з розробки технічної політики;
- створення центральних служб, відділень нових продуктів для координації інноваційної діяльності;
- виділення цільових проектних груп чи центрів по розробці нового продукту;
- підвищення ролі знаходяться в складі виробничих відділень, відділів НДДКР, лабораторій, наукових центрів, що займаються інноваційною діяльністю;
- створення венчурних підрозділів і спеціальних фондів стимулювання інноваційної діяльності;
- організацію консультативної допомоги в області нововведень;
- створення спеціальних галузевих лабораторій з проблем освоєння нової технології.

Спеціалізовані підрозділи – поради, комітети, робочі групи з розробки технічної політики створюються переважно у великих фірмах, що випускають наукомістку продукцію. Їх завдання – визначення ключових напрямків інноваційного процесу і внесення конкретних пропозицій до ради директорів для прийняття рішень. Зазвичай у такі підрозділи входять управляючі виробничими відділеннями, представники центральних служб.

Список використаних джерел

1. Яценко М.С., Херсонська О.Б. Особливості обліку витрат на НДР ВНЗ: Матеріали VI Всеукр. Наук.-практ. Інтернет-конф. "Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України" (м. Одеса, 15-25 травня 2012 р.). Одеса: ОНПУ, 2012. С. 195-197.
2. Філіппова С.В., Ковтуненко К.В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління. 2013. № 754. С. 227-232.
3. Роль хабов в розвитку інновацій. URL: <http://12news.ru/doc11998.html>.

References

1. Yatsenko M.S., Khersonska O.B. Features of the cost accounting for GDR universities: Materials VI Allukr. Science-practice Internet Conf. "Accounting and Analytical Support for the Innovation Transformation of the Ukrainian Economy" (Odesa, May 15-25, 2012). Odesa: ONPU, 2012. pp. 195-197. (in Ukrainian)
2. Filippova S.V., Kovtunencko K.V. The intellectual potential as the main factor in the formation of intellectual capital. Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Problems of Economics and Management. 2013. № 754. pp. 227-232. (in Ukrainian)
3. Role of hubs in the development of innovation. URL: <http://12news.ru/doc11998.html>. (in Russian)

КРАВЧЕНКООксана Михайлівна
o.m.kravchenko@opu.ua**АРКУШЕНКО**Анна Русланівна
anna.arkushenko@mzeid.in**БУКОРОС**Тетяна Вікторівна
tetyana.bukoros@mzeid.inк.е.н., старший викладач, Одеський
національний політехнічний
університетстудент, Одеський національний
політехнічний університетстудент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 339.13:330.131.7

МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**MONITORING AND EVALUATION OF RISKS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE***KRAVCHENKO Oksana Mykhailivna – PhD in Economics, Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University**ARKUSHENKO Anna Ruslanivna – student, Odesa National Polytechnic University**BUKOROS Tetiana Viktorivna – student, Odesa National Polytechnic University*

Реалізація зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД) підприємства пов'язана з багатьма ризиками. Ці ризики мають різну ступінь впливу на діяльність підприємства, для їх уникнення використовують такі інструменти, як моніторинг появи ризиків та оцінка ступеня впливу ризиків на результати діяльності підприємства. В даній статті розглянуте поняття ризику ведення зовнішньоекономічної діяльності, поняття моніторингу ризиків та його особливості з урахуванням ведення зовнішньоекономічної діяльності. Також розглянуте поняття оцінювання ризику ведення зовнішньоекономічної діяльності та етапи його проведення на підприємстві, результатом яких стає прийняття управлінського рішення.

* * *

Реализация внешнеэкономической деятельности (далее ВЭД) предприятия связана со многими рисками. Эти риски имеют различную степень влияния на деятельность предприятия, для их избежания используют такие инструменты, как мониторинг появления рисков и оценка степени влияния рисков на результаты деятельности предприятия. В данной статье рассмотрено понятие риска ведения внешнеэкономической деятельности, понятие мониторинга рисков и их особенности с учетом ведения внешнеэкономической деятельности. Также рассмотрено понятие оценки риска ведения внешнеэкономической деятельности и этапы его проведения на предприятии, результатом которых становится принятие управленческого решения.

* * *

Realization of foreign economic activity of a production enterprise is associated with many risks. These risks have different degrees of influence on the activities of the enterprise, to avoid them, use such a tool as monitoring the foreign economic activity of the manufacturing enterprise. In this article the concept of risk monitoring and its features is considered in view of foreign economic activity of the enterprise. The concept of risk assessment for foreign economic activity and stages of its conduct at the enterprise are also considered. The risk should be calculated to the maximum allowable level, determining the value of which in itself represents one of the most difficult tasks. Therefore, in this article we have considered the main options for monitoring the risks in the foreign economic activity of the enterprise. The concept of risk monitoring shows the need for its introduction into the enterprise to identify the weaknesses in the conduct of foreign economic activity of the enterprise. Due to the factor method of monitoring the risks of the foreign economic activity of a production enterprise, it is possible to determine a system of criteria for systematic monitoring of changes in these indicators. Also in the article was considered the factor monitoring method and its features regarding the manufacturing enterprise, which conducts foreign economic activity. Identify the main factors that influence the successful conduct of the company's activities in the international market. The stages of estimation of risks of foreign economic activity of a production enterprise are considered. The assessment for risk assessment covers five stages, one of which is a quantitative analysis. He will show with the help of calculations the extent of the impact of risk on the enterprise. It is the most difficult, since it is not always possible to estimate the value of the factors in a quantitative expression. There were identified five main stages of evaluation, which resulted in the adoption of a management decision on the elimination or minimization of risks that affect the conduct of foreign economic activity.

Ключові слова: ризик, зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічний контракт, міжнародний партнер, закордонний контрагент, оцінка ризиків, моніторинг ризиків

Ключевые слова: риск, внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономический контракт, международный партнер, зарубежный контрагент, оценка рисков, мониторинг рисков

Keywords: risk, foreign economic activity, foreign economic contract, international partner, foreign counterparty, risk assessment, risk monitoring

ВСТУП

В умовах постійної економічної нестабільності, управління ризиками набуває все більшої актуальності в забезпеченні сталого розвитку вітчизняних підприємств. Зовнішньоекономічна діяльність є особливо ризиковою, що обумовлює необхідність здійснення постійного моніторингу як вже існуючих, так і нових ризиків, а також здійснення оцінки наслідків їх впливу на діяльність підприємства. Попре наявність низки досліджень стосовно ризиків ведення діяльності промисловими підприємствами, тема моніторингу та оцінювання ризиків ведення ними зовнішньоекономічної діяльності розкрита недостатньо, та заслуговує окремої уваги.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні поняття ризику ведення зовнішньоекономічної діяльності, моніторинг появи ризиків та оцінка ступеня впливу ризиків на результати діяльності підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою статті виступають дослідження вітчизняних та іноземних фахівців у сфері ЗЕД, ризиків ведення ЗЕД, особливостей моніторингу та оцінки ризиків ведення підприємницької діяльності. Під час проведення дослідження використані методи діалектичного аналізу та синтезу, логічний, логічного узагальнення, порівняння та формалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Нормативного, законодавчо встановленого визначення підприємницького ризику в Україні немає. Хоча термін «ризик» зустрічається в багатьох законодавчих та підзаконних актах, постановах, листах та конвенціях різних міністерств, відомств, служб України, міжнародних організацій та спілок [1, ст. 21].

Ризик об'єктивно існує в діяльності будь-якого підприємства протягом усього процесу його функціонування незалежно від того, чи сприймають керівні особи його наявність. З іншого боку, сприймають ризик підприємці по-різному, залежно від їх ставлення до самої природи ризикованості: для одного підприємця ризик втрати мільйона гривень є прийнятним, для іншого – ні. Все це робить ризик діалектичною єдністю суб'єктивного та об'єктивного [1, ст. 22].

Ризик підприємства в цілому (підприємницький ризик), як економічна категорія характеризує об'єктивно-суб'єктивну природу існування ситуації невизначеності, що супроводжує усі сфери функціонування господарюючого суб'єкта, та ймовірність отримання підприємством несприятливого результату у вигляді збитку [1, ст. 23].

Наведене визначення характеризує ризик в широкому розумінні, однак відповідно теми нашого дослідження необхідно визначити поняття ризику ведення ЗЕД.

На думку В. Крамаренко та О. Дегтярьова, в операціях на зарубіжних ринках ризик розпадається на дві частини: такий, що викликаний особливостями і подіями у конкретній країні (ризик країни); звичайний комерційний та інвестиційний ризики, що пов'я-

зані з поведінкою контрагентів за операціями. Залежно від можливості підприємства впливати на ризик в науковій літературі існує також поділ ризиків ЗЕД на внутрішні (за Н. Ларіоною – підприємницькі та фінансові) та зовнішні [2].

О. Крупицька ризики експортно-орієнтованої компанії поділяє на умовно некеровані (важкокеровані), некеровані та керовані (регульовані). А. Євтеєв вказує на потребу здійснення класифікації зовнішньоекономічних ризиків за видами ЗЕД, сферою виникнення (багаторівнева класифікація: мега-, макро-, мезо-, мікрорівень) та статтями зовнішньоторговельної угоди [2].

А.П. Рум'янцев та Н.С. Рум'янцева під ризиками ЗЕД розуміють: загрозу втрат ресурсів, додаткових витрат, недоотримання прибутку суб'єктами ЗЕД; непередбачуваність зовнішньоекономічної операції; неповну інформацію про ефективність операції, які плануються та проводяться під час здійснення ЗЕД [3].

Причинами ризику ЗЕД можуть бути нестабільність економічних процесів у країнах, недостатня кількість інформації про стан економіки країн світу, відсутність чітких цілей діяльності суб'єкта ЗЕД, нестабільність державної влади, особливості державного устрою і законодавства, неефективна економічна політика, яку здійснює влада, етнічні і регіональні проблеми, різка поляризація інтересів різних соціальних груп тощо. На результати підприємницької діяльності можуть впливати торговельне та валютне регулювання, квотування, ліцензування, зміна митних зборів тощо.

Процес управління ризиками передбачає постійний обмін інформацією між усіма підрозділами організації та зовнішніми структурами, які беруть участь в управлінні ризиками, на всіх етапах його реалізації. Для підвищення ефективності процесу управління здійснюється його моніторинг. Оцінюється ефективність вжитих заходів і, в разі необхідності, вносяться зміни у процес управління [4].

У процесі моніторингу ефективності діяльності виробничого підприємства, яке здійснює ЗЕД, насамперед, підприємство аналізує показники, які розраховуються кожен раз, під час складання кожної експортної угоди, щоб оцінити її доцільність. Безліч авторів наводить свої системи і показники для оцінки ефективності. Але більшість схиляється до стандартних виробничих показників ефекту і ефективності діяльності, паралельно розраховуючи показники рентабельності.

Досить ефективним і одним з найбільш складних методів моніторингу є факторний. Він полягає у пошуку чинників, що впливають на ефективність ЗЕД. У разі використання даного методу моніторингу активно застосовується математичний інструментарій. Визначається ступінь залежності виявлених чинників на ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

До факторів ЗЕД можна віднести наступні групи [5]:

– фактори, що відрізняють компанії-учасники ЗЕД від компаній, які базуються лише на домашніх ринках;

– зовнішні чинники (державні програми зі стимулювання експортно-імпорتنих відносин, заохочення зовнішніх інвестицій тощо);

– поведінкові фактори фірми (маркетингові стратегії, кваліфікація менеджменту тощо).

Так само чинники поділяють на внутрішні, на які компанія здатна впливати, і зовнішні – неконтрольовані.

З причини своєї складності факторний підхід майже не використовується у реальній діяльності підприємствами учасниками ЗЕД. Це пов'язано, з одного боку, з відсутністю необхідного досвіду використання подібних методик, з іншого – зі складністю виявлення і збору необхідних для аналізу статистичних рядів.

Найбільш часто використовуваним методом оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства є розрахунок системи економічних показників, які будуються на основі порівняння результатів, що досягаються з витратами на їх досягнення.

Для оцінки ризику зовнішньоекономічної діяльності виробничого підприємства використовують сукупність регулярних процедур аналізу ризику та будують на загальному вивченні економічної діяльності підприємства і середовища його функціонування на предмет джерел ризику, аналізі зовнішніх і внутрішніх факторів ризику, визначенні показників оцінки рівня ризику, а також у встановленні механізмів і моделей взаємозв'язку показників і факторів ризику.

Етапи комплексної оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності виробничого підприємства:

– на першому етапі необхідно зібрати інформацію, стосовно ефективності ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємства (а саме, фінансові показники). Інформація повинна бути актуальна та достовірна для аналізу та оцінки ризиків виробничого підприємства;

– другий етап супроводжується розкриттям змісту ризику та його фіксацією. Тобто необхідно обмежити кількість існуючих ризиків для виявлення найбільш впливових та значимих ризиків на ЗЕД виробничого підприємства;

– на третьому етапі необхідно визначити методи оцінки ризику, які зможуть найбільш ефективно його розрахувати;

– на четвертому – заключному етапі, проводиться аналіз зібраних даних та розрахунків для прийняття управлінського рішення, стосовно мінімізації або ліквідації ризиків ведення зовнішньоекономічної діяльності виробничого підприємства.

Методи оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності слід поділити на дві групи: якісні та кількісні [6]:

– якісні методи оцінки – за допомогою цих методів здійснюється оцінка ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємства, визначення структури ризиків та виявлення найбільш нестійких місць в ЗЕД підприємства. Вихідні дані якісного аналізу є вхідними для проведення кількісного аналізу впливу ризиків.

– кількісні методи оцінки ризику – розраховуються на базі отриманих даних з якісного аналізу. Іншими словами, кількісний аналіз проводиться з урахуванням лише тих факторів, які можуть спричинити появу ризику. Під час кількісного аналізу також оцінюються ймовірності виникнення ризиків і розміри збитку / ви-

годи, тут аналізуються ризики, які мають високі та невеликі ранги. Вибір методів аналізу визначається для кожного проекту і залежить від наявності часу та від бюджету.

Такі методи є достатньо складними, так як необхідно визначити ступінь впливу ризику на ЗЕД виробничого підприємства та надати кожному з них числове значення.

ВИСНОВКИ

Проблеми виникнення ризиків ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємства супроводжують підприємства на всіх етапах ведення діяльності. Тому для успішного ведення бізнесу в сфері ЗЕД необхідно здійснювати моніторинг появи ризиків та оцінку їх загрози для підприємства на постійній основі. Результатом здійснення постійного моніторингу та оцінювання ризиків ведення ЗЕД має бути прийняття управлінського рішення, стосовно ліквідації або мінімізації ризиків, які впливають на ефективність ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Семенова К.Д., Тарасова К.І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання: монографія. Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. 234 с.

2. Свідерська А.В. Поняття та класифікація ризиків в зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Галицький економічний вісник. Тернопіль, 2014. Вип. 3(46). С. 113-121.

3. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 377 с.

4. Ковтуненко К.В. Технологія управління ризиками інноваційної діяльності промислового підприємства. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. Одеса, 2018. № 1 (3). С. 40-48.

5. Торгова Л.В., Хитра О.В. Основи зовнішньоекономічної діяльності: навч.-метод. посіб. Львів: "Новий світ-2000", 2006. 512 с.

6. Левченко М.О. Методи оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2010. № 6. Т. 3. С. 190-194.

References

1. Semenova K.D., Tarasova K.I. Risks of industrial enterprises: integral assessment: monograph. Odessa: FOP Huljaieva V.M., 2017. 234 p. (in Ukrainian)

2. Sviderska A.V. Concept and classification of risks in the foreign economic activity of the enterprise. Galician Economic Herald. Ternopil, 2014. Issue 3 (46). pp. 113-121. (in Ukrainian)

3. Rumiantsev A.P., Rumiantsev N.S. Foreign Economic Activity: Teaching manual Kyiv: Center for Educational Literature, 2004. 377 p. (in Ukrainian)

4. Kovtunencko K.V. The technology of risk management of innovative activity of the industrial enterprise. Economic Journal of the Odessa Polytechnic University. Odessa, 2018. № 1 (3). pp. 40-48. (in Ukrainian)

5. Torhova L.V., Khytra O.V. Fundamentals of foreign economic activity: teaching method. manual Lviv: "New World-2000", 2006. 512 p. (in Ukrainian)

6. Levchenko M.O. Methods of risk assessment of foreign economic activity of machine-building enterprise. Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Khmelnytskyi, 2010. № 6. Vol. 3. pp. 190-194. (in Ukrainian)

МИКОЛЕНКОІван Олександрович
mikolenkoalena@gmail.com

УДК 336.221

ТРУХАЧОВАСофія Леонідівна
sonya79624@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

THEORETICAL ASPECTS OF TAX SYSTEM AND TAX PLANNING

бакалавр, Одеський
національний університет
імені І.І. Мечниковаінженер кафедри, Одеський
національний політехнічний
університет*MYKOLENKO Ivan Oleksandrovych – bachelor, Odesa National University after I.I. Mechnykov**TRUKHACHOVA Sofiia Leonidivna – engineer of the department, Odesa National University after I.I. Mechnykov*

У статті досліджено теоретичні аспекти податкової системи та сучасні погляди вчених на поняття «податкова система». Розглянуто сутність податків і зборів, досліджено характеристика оподаткування. Представлені сучасні погляди вчених на визначення терміну «податкова система» у науковій літературі. Визначені основні принципи оподаткування. Доведено, що управління податковою системою, можна розглядати як діяльність держави по управлінню кожним елементом поняття податкової системи. Розглянуто нормативно-правове регулювання податкової системи в Україні. Досліджені теоретичні та практичні аспекти податкового планування, яке ґрунтується на трьох підходах до мінімізації податкових зобов'язань.

* * *

В статье исследованы теоретические аспекты налоговой системы и современные взгляды ученых на понятие «налоговая система». Рассмотрена сущность налогов и сборов, исследована характеристика налогообложения. Представлены современные взгляды ученых на определение термина «налоговая система» в научной литературе. Определены основные принципы налогообложения. Доказано, что управление налоговой системой можно рассматривать как деятельность государства по управлению каждым элементом понятия налоговой системы. Рассмотрены нормативно-правовое регулирование налоговой системы в Украине. Исследованы теоретические и практические аспекты налогового планирования, которое основывается на трех подходах к минимизации налоговых обязательств.

* * *

The article investigates the theoretical aspects of the tax system and modern views of scientists on the concept of "tax system". The essence of taxes and fees is considered, the tax characteristics are investigated. Modern views of scientists on the definition of the term "tax system" in the scientific literature are presented. The basic principles of taxation are defined. It is proved that the management of the tax system can be considered as the activity of the state for the management of each element of the notion of the tax system. The normative and legal regulation of the tax system in Ukraine is considered. The theoretical and practical aspects of tax planning, which is based on three approaches to minimizing tax liabilities, are researched. The tax system and taxation are reduced to the fact that, on the one hand, taxation is the direct withdrawal by a tax administration of a certain part of the gross national product in favor of the state for the formation of centralized and regional financial resources, and, on the other hand, taxation as a complex economic-philosophical category includes in itself the whole complex of measures, carried out by the tax administration for the specified withdrawal of a part of the gross national product for the purpose of its next distribution in favor of the whole society: public relations, mentalities and social situation in society. Tax planning is part of the entire financial planning of the entity, which aims at optimizing tax payments in order to reduce tax payments and increase cash flows, carried out in accordance with the current legislation.

Ключові слова: податкова система, система оподаткування, податки, збір, податкова політика, податкове планування

Ключевые слова: налоговая система, система налогообложения, налоги, сбор, налоговая политика, налоговое планирование

Keywords: tax system, taxation system, taxes, tax collection, tax policy, tax planning

ВСТУП

Питаннями розвитку теоретичних аспектів системи оподаткування присвячена значна кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: А. Сміт, А. Вагнер, Д. Чернік, М. Кучерявенко, В. Андрущенко, Н. Вахновська, Н. Шлафман, В. Коротун, А. Соколовська, Т. Кошук, О. Ференс, Д. Серебрян-

ський, І. Брижань, О. Олійник, М. Романюк, Є. Масленніков, В. Мельник, В. Федосов, Н. Южаніна та ін.

У період економічних та політичних перетворень, особливої уваги потребує податкова система, тому що вона забезпечує формування необхідних фінансових ресурсів, необхідних для функціонування всієї національної системи України. Основним аспектом є виявлення особливостей системи оподаткування, що

сприяє стабільному розвитку усіх галузей національної економіки.

МЕТОЮ СТАТТІ є дослідження теоретичних аспектів податкової системи та податкового планування у трансформаційних умовах розвитку національної економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет.

Для вирішення поставлених завдань було застосовано такі загальнонаукові та спеціальні методи: морфологічного аналізу – при уточненні понятійно-категоріального апарату дослідження; системного та структурно-логічного аналізу; формалізації; методу аналогії, порівняння та інтегрування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Дослідження податкової системи як такої традиційно починається з визначення змісту дефініції «податкової системи». Так, поняття «податкова система» слід віднести до дискусійного питання й актуального предмету дослідження у сфері податків як для юристів, так і для спеціалістів у сфері економіки та управління, а також для соціологів і політологів. З одного боку, термін «податкова система» є дуже поширеним і постійно використовується в нормативних актах, судових рішеннях, наукових дослідженнях.

Відсутність єдиного наукового обґрунтованого розуміння, що представляє собою податкова система, можна пояснити тим, що законодавець відмовився від закріплення у Податковому кодексі єдиного поняття. Без пояснення єдиної точки зору на поняття «податкова система» немає сенсу надавати законності, закріплюючи це поняття у законодавчому акті.

Управління податковою системою, можна розглядати як діяльність держави по управлінню кожним елементом поняття податкової системи. Перший елемент – сукупність податків. Це законодавче встановлення переліку податків і порядку оподаткування за кожним видом податків і зборів. Другий елемент – компетенції органів влади і управління у податковій сфері. Це законодавче встановлення компетенції, принципів, форм і методів організації і діяльності уповно-

важених органів влади у податковій сфері. Третій елемент – сукупність податкових органів. Це визначення функцій і завдань податкових органів, що забезпечують податковий контроль і притягнення до відповідальності осіб, що порушують податкове законодавство.

Існує три аспекти, на яких базується управління податковою системою: нормативно-правові акти (рис. 1), організаційні основи діяльності суб'єктів податкових правовідносин та податковий контроль.

Податки – це обов'язкові платежі, які сплачуються фізичними та юридичними особами. у визначених розмірах і строках у бюджеті всіх рівнів.

Податки – це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що сплачується відповідно до Податкового кодексу України.

Збір (внесок, плата) – обов'язків платіж до відповідного бюджету, що сплачується з платників збору, з умовою отримання ними спеціальної вигоди.

Дослідження визначення «податкова система» особливо важливе у рамках правового регулювання, тому що через поняття можна визначити системний пристрій, питання, що підлягає регулюванню та межі регулювання. Це поняття може бути підставою для формування системи загальної частини податкового права і законодавчого положення про окремі податки. У сучасній правовій демократичній державі без належної правової регламентації платіж не може регламентуватися як податок.

Автором першої наукової моделі податкової системи є А. Сміт. Визначені ним чотири правила «у відношенні податків загалом» у поєднанні із пропозиціями для системи податків можна з повним правом розглядати, як першу наукову модель податкової системи. Відтоді практика оподаткування і наукова думка у сфері податків відійшли далеко вперед. Однак досягнути визначеності і прийти до єдиного поняття податкової системи вчені не змогли. У сучасній українській науці, у сфері податків, дослідники економічного й юридичного напрямку у своїх розробках досліджують поняття «податкова система».

Погляди вчених на визначення терміну «податкова система» у науковій літературі представлено у табл. 1.

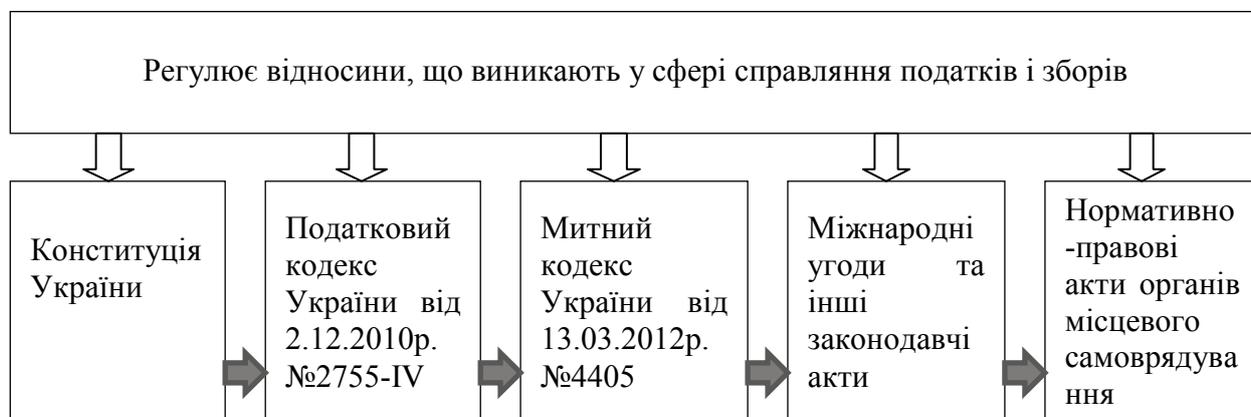

Рис. 1. Нормативне регулювання оподаткування в Україні

Погляди вчених на визначення терміну «податкова система» в науковій літературі

Автор	Зміст
С. Юрій	Сукупність податків і зборів, механізмів і способів їх розрахунку та сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують адміністрування і надходження податків і зборів до бюджету та інших державних цільових фондів.
О. Василик	Об'єктивне явище економічного життя держави. Ця об'єктивність зумовлена необхідністю розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між окремими верствами населення, територіями та окремими господарськими структурами. За своєю економічною сутністю – це процес створення фондів фінансових ресурсів різними рівнями державної влади шляхом відчуження частини доходів юридичних і фізичних осіб платників податків для задоволення суспільних потреб.
М. Кучерявенко	Сукупність податків, зборів і платежів, законодавчо закріплених у даній державі; принципів, форм і методів їх встановлення, зміни, скасування; дій, які забезпечують їх сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства.
В. Андрущенко	Реально сформовану на певний момент сукупність податків і форм оподаткування конкретної держави, за допомогою яких остання збирає необхідні для свого функціонування кошти в залежності від сумарної платоспроможності платників, що знаходяться під її юрисдикцією.
Є. Масленніков	Податкова система – це сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, а також механізми їх нарахування та сплати.

Таким чином, як наукове поняття податкова система являє собою соціальну категорію, розглянуту як відкрита система, яка об'єднує положення політичного, економічного і правового характеру встановлюються з метою забезпечення реалізації податку як засобу фінансового забезпечення діяльності публічно-територіальних утворень.

Треба відмітити деякі аспекти податкової системи:

- сукупність податків, встановлених законодавством;
- сукупність принципів, форм і методів їх встановлення і введення в чинність;
- система податкових органів, форм і методів податкового контролю;
- права і відповідальність учасників податкових відносин, порядок і умови податкового виробництва.

Відштовхуючись від класичного розуміння будь-якої системи, як сукупності елементів, знаходяться у взаємодії один з одним і утворюють певну цілісність та єдність, елементи податкової системи взаємопов'язані між собою, підпорядковані одним цілям і функціонують на основі єдиних принципів.

Принципи оподаткування:

- законність – всі податки і збори повинні бути відображені у законодавчих актах;
- обов'язковість та справедливість – характеризує податки і збори як безпечальніну економічну категорію, їх повинні сплачувати всі особи, незалежно від віку, статусу, національності, віросповідання та соціально-економічного стану;
- повнота та своєчасність сплати – сплачувати податки необхідно у повному обсязі у відповідності до нарахованої суми та своєчасно, від чого залежить своєчасність фінансування державних та місцевих видатків;
- ефективність – скорочення витрат, пов'язаних зі стягуванням податків і зборів та раціоналізації системи оподаткування.

Податкова система включає у себе, окрім системи податків, також органи, які здійснюють функціонування цієї системи, тому гнучкість податкової системи ґрунтується на вмілому використанні методів і принципів управління.

Загальнодержавні податки і збори:

- податок на прибуток підприємств;

- податок на доходи фізичних осіб;

- податок на додану вартість

- екологічний податок;

- рентна плата;

- мито.

Місцеві податки і збори:

- податок на майно;

- єдиний податок;

- збір за місця для паркування транспортних засобів;

- туристичний збір.

Податкова система являє собою більш широке поняття ніж оподаткування і система податків, оскільки останні є лише її складовими частинами.

Крім того, оподаткування слід розглядати в широкому і вузькому значенні. У широкому значенні – це економічне поняття, що включає все різноманіття податкових відносин від теоретичного обґрунтування концепції розвитку податків до законодавчого затвердження податкового механізму і його реалізації на практиці. У вузькому значенні, оподаткування являє собою практичний механізм управління різними видами податків, платежів і зборів, а також взаємовідносинами, правами і обов'язками суб'єктів оподаткування. Конкретні елементи податку, а також умови, норми і правила взаємовідносин податкового платника і податкових органів, закріплених у рамках закону для кожного виду податку, складають технологію оподаткування.

Як організаційно-фінансове поняття, оподаткування і його система повинні будуватись на певних економічних принципах, які повинні відображати як загально-змістовні сторони розглянутої категорії, так і найбільш важливі організаційні аспекти функціонування системи оподаткування в умовах сучасної української діяльності.

Крім того, до елементів податкової системи відносять принципи її організації і функціонування, форм і методів податкового контролю і відповідальності за порушення, норми податкового права.

Податкове планування є складовою частиною загальної системи планування у суб'єкта господарювання і дозволяє прогнозувати податкові відрахування у короткостроковому і довгостроковому періодах, оперативного і ефективно управляти наявними активами та

грошовими потоками, суттєво зменшити ризик фінансових криз і уникнути податкових наслідків за несвоєчасне виконання податкових зобов'язань.

Основною метою податкового планування є сплата платником податків мінімально можливої суми податкового зобов'язання у максимально можливий термін за умови абсолютного дотримання норм Податкового кодексу України.

У суб'єкта господарювання податкове планування ґрунтується на трьох підходах до мінімізації податкових зобов'язань:

- використання пільг при сплаті податків та зборів;
- розробка або удосконалення облікової політики;
- система контролінгу над строками сплати податкових зобов'язань.

Податкове планування, спрямоване на зменшення податкового навантаження на суб'єкта господарювання та можна розділити за параметром тимчасового критерію на:

- стратегічне планування;
- поточне планування.

Під час стратегічного податкового планування використовують такі прийоми і методи, які зменшують податкові зобов'язання суб'єктів оподаткування протягом тривалого часу або протягом всієї його діяльності. За такого планування суб'єкт оподаткування робить вибір найбільш вигідного, з точки зору оподаткування, місця його розташування, вибір організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. За умови перспективного податкового планування встановлюються основні елементи податкової облікової політики суб'єкта господарювання, на основі яких формуються принципи ведення податкового обліку на ряд років, що у підсумку впливає на розмір податкових платежів, а значить і на його фінансовий стан у цілому.

За поточного податкового планування використовують методи, що дозволяють платнику податків зменшувати податкові зобов'язання протягом обмеженого періоду часу або у конкретній ситуації. Формування оптимальної облікової політики є одним з основних елементів поточного податкового планування і безпосередньо впливає на фінансове становище суб'єкта господарювання. Безпосередньо при поточному податковому плануванні робиться спеціальна активність, спрямована на регулювання рівня податкового навантаження. Для цього всі податки та збори, які підлягають сплаті групують за будь-якими ознаками. Потім всередині групи податків аналізується склад податкових баз за кожним податком або збором, в тому числі податкові пільги і ефективність їх застосування. На основі проведеного дослідження вибирається оптимальний варіант ведення фінансового обліку. Потім на основі розрахунку податкових баз складаються конкретні плани податкових платежів, тобто податковий календар. Під час складання податкового календаря вказуються конкретні дати сплати суми податків та зборів. Також при поточному плануванні контролюється своєчасність сплати податків та зборів до бюджетів усіх рівнів і позабюджетні фонди, оскільки

порушення термінів перерахувань тягне за собою штрафні санкції. І, нарешті, за даними розробленого плану після закінчення періоду, на який він складався, проводиться оцінка його ефективності.

За результатами проведеного дослідження приймаються рішення про необхідність коригування діючої системи податкового планування. Поточне податкове планування полягає у розробці або вдосконаленні облікової політики для цілей фінансового обліку, а також у плануванні суб'єктом господарювання окремих податків та зборів. Розробка облікової політики у суб'єкта господарювання ставить перед управліннями ряд складних проблем не тільки в області формування аналітичних показників, але й з обліку податкових наслідків прийнятих управлінських рішень, що впливають на фінансові показники діяльності суб'єкта господарювання.

ВИСНОВКИ

Таким чином, податкова система та оподаткування зводиться до того, що з одного боку, оподаткування являє собою пряме вилучення органами податкової адміністрації певної частини валового національного продукту на користь держави для формування централізованих і регіональних фінансових ресурсів, а з іншого боку, оподаткування як комплексна економічно-філософська категорія включає в себе весь комплекс заходів, що проводяться органами податкової адміністрації для вказаного вилучення частини валового національного продукту в цілях його наступного перерозподілу в користь всього суспільства: суспільних відносин, умонастроїв і соціальної ситуації в суспільстві.

Податкове планування є частиною всього фінансового планування суб'єкта господарювання, яке спрямоване на оптимізацію податкових виплат з метою зниження податкових платежів та збільшення грошових потоків, що проводиться в рамках чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 01.03.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Масленніков Є.І., Нетребська К.Ю. Трансформаційні процеси в системі податкового адміністрування. *Економіка. Фінанси. Право*, 2016. С. 10-14.

3. Масленніков Є.І., Яценюк Ю.Ю. Основні засади реформування податкової системи України в сучасних умовах. *Науковий вісник ОДЕУ. ВАМН. Науки: економіка, політологія, історія*, 2011.

References

1. Tax code of Ukraine : Law of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI. Date updated: 01/03/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (reference date 13.05.2019). (in Ukrainian)

2. Maslennikov Ye.I., Netrebska K.Yu. Transformation processes in the system of tax administration. *Economics. Finances. Law*. 2016. pp. 10-14. (in Ukrainian)

3. Maslennikov Y., Yatseniuk Y.Y. Basic principles of the reform of tax system of Ukraine in modern conditions. *Scientific bulletin OSEU. VAMN. Science: Economics, political science, history*, 2011. (in Ukrainian)

МИРОНЕНКОКрістіна Сергіївна
k.s.myronenko@mzeid.inк.е.н., асистент, Одеський
національний політехнічний
університет**БУКОРОС**Тетяна Вікторівна
tetyana.bukoros@mzeid.inстудент, Одеський національний
політехнічний університет**АРКУШЕНКО**Анна Русланівна
anna.arkushenko@mzeid.inстудент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 005.52:334.7

**ВИЗНАЧЕННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА
ЗА ЙОГО ЕТАПАМИ****IDENTIFICATION OF THE NEED FOR STRATEGIC PLANNING OF A MODERN ENTERPRISE AT ITS
STAGES***MYRONENKO Kristina Serhiivna – PhD in Economics, Assistant, Odesa National Polytechnic University**BUKOROS Tetiana Viktorivna – student, Odesa National Polytechnic University**ARKUSHENKO Anna Ruslanivna – student, Odesa National Polytechnic University*

Діяльність кожного підприємства націлена на отримання максимального прибутку, ефективну реалізацію свого потенціалу, утримання конкурентних позицій на ринку, а також стабільний розвиток. У даній статті обґрунтовано необхідність проведення стратегічного планування підприємства, наведені 10 етапів реалізації стратегічного планування, що дозволяють найбільш широко представити модель стратегічного планування для вітчизняних підприємств. Наведено основні методи аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, їх характеристика та представлені основні (еталонні) стратегії розвитку бізнесу.

* * *

Деятельность каждого предприятия нацелена на получение максимальной прибыли, эффективную реализацию своего потенциала, удержания конкурентных позиций на рынке, а также стабильное развитие. В данной статье обоснована необходимость проведения стратегического планирования предприятия, приведены 10 этапов реализации стратегического планирования, позволяющие наиболее точно представить модель стратегического планирования для отечественных предприятий. Приведены основные методы анализа внешней и внутренней среды предприятия, их характеристика, представлены основные (эталонные) стратегии развития бизнеса.

* * *

Introduction. In modern enterprises, in many cases, Ukrainian managers consider unimportant to conduct strategic planning. The problem is also the choice of the right strategy. It is important to correctly identify the stages of strategic planning and their use by our Ukrainian managers or companies in general.

Purpose. Justification of the need for strategic planning by Ukrainian managers at modern domestic enterprises.

Results. The activities of each company are aimed at maximizing profits, efficient realization of their potential, support of competitive positions in the market, as well as stable development. The article substantiates the necessity of strategic planning of the enterprise, allocates 10 stages of implementation of strategic planning, which allow the most widely present the model of strategic planning for domestic enterprises. The main methods of analysis of the internal and external environment of the enterprise and their characteristics are presented, as well as the main (standard) strategies of business development. Domestic enterprises often neglect the use of strategic analysis tools, considering it unnecessary, do not inform the staff about the mission and strategic objectives of the enterprise. This can lead to reduction in the competitiveness of the enterprise and the instability of its activities. Instability in the economy, a large outflow of certified personnel abroad, in many cases do not allow modern enterprises to accurately predict the results of their activities. In connection with this, it is necessary to substantiate the importance of strategic planning at enterprises. The article states that the most important stage is the analysis of the internal and external environment of the enterprise. For analysis of the internal and external environment, many methods are used, the main ones are given with short characteristics. There are many strategies. Each company demonstrates the use of one or another strategy in different ways. Often, many companies use modifications to several reference strategies that are also presented in this article. Strategic planning requires considerable time and resources from the enterprise, but its need is due to the fact that with its help the enterprise can analyze the general state of its current activity, maximize its potential and achieve its goals.

Conclusion. According to the authors, at any of the stages there may be occurred problems, so the manager must correctly analyze the company, determine the mission, formulate the goal, analyze the external and internal environment of the enterprise. Consequently, the manager needs to take into account all indicators that can be evaluated. Attention should be given to the right choice of strategy. The modern manager must be able to adapt to changes in the market. Therefore, strategic planning is necessary for all companies, regardless of the direction of their activity. The strategic plan contributes to the successful development of domestic companies, as it prompts management to think perspective, to reflect the results of their own efforts, more clearly define the goals, to prepare the company for possible sudden changes.

Ключові слова: стратегічне планування, місія, стратегічні цілі, SMART-критерії, методи стратегічного аналізу, еталонні стратегії

Ключевые слова: стратегическое планирование, миссия, стратегические цели, SMART-критерии, методы стратегического анализа, эталонные стратегии

Keywords: strategic planning, mission, strategic goals, SMART-criteria, methods of strategic analysis, benchmark strategies

ВСТУП

На сьогоднішній день досить швидким темпом у світі розвиваються нові технології, впроваджуються інновації, модернізуються методи діяльності підприємств. Але порівняно із зарубіжним досвідом, українські підприємства часто не застосовують новітні підходи, що відображається на ефективності діяльності підприємств. Підтримка і зростання рівня їх конкурентоспроможності на сьогодні є одним із найважливіших показників успішного функціонування підприємства. Успішне функціонування підприємства можливе тоді, коли усі напрями його діяльності добре розвинуті. Виконавцями основної частини господарювання підприємства є безпосередньо персонал. У сучасних умовах діяльності підприємств в багатьох випадках українські менеджери вважають не важливим здійснювати стратегічне планування та доводити визначення місії та цілей підприємства до усіх співробітників, його персоналу. Також проблемою є вибір правильної стратегії. Важливе правильне виділення етапів стратегічного планування і дотримання їх використання нашими українськими менеджерами або підприємств в цілому. Дослідженнями у цьому напрямі займалися О.А. Баталова, Т.Ю. Шишо, М.М. Алексеева, О.А. Богомоллова, Л.П. Владимірова, Р. Антоні, Л.В. Балаба нова, В.С. Пономаренко, О.М. Ястремська та інші.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є обґрунтування необхідності здійснення поетапного стратегічного планування українськими менеджерами на сучасних вітчизняних підприємствах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході дослідження використовувались загальнонаукові методи і прийоми та емпіричні методи дослідження: метод аналізу та синтезу – для аналізу етапів стратегічного планування; метод групувань – для перерахування основних методів стратегічного аналізу; графічний прийом – для наочного зображення видів еталонних стратегій; табличний прийом – для логічного структурування SMART-критеріїв.

РЕЗУЛЬТАТИ

Будь-яке підприємство планує свою діяльність згідно з поставленими коротко-, середньо- та довгостроковими цілями, визначає пріоритетні напрями та спрямовує основні потужності на досягнення поставленої мети. Значна частина сучасних підприємств розуміють основну роль стратегічного планування, але порівняно із зарубіжним досвідом, якісне стратегічне планування не набуло широкого застосування в вітчизняному бізнесі. Хоч підприємства і намагаються впроваджувати методи стратегічного планування у процесі своєї діяльності, існують деякі фактори, що призупиняють його застосування повною мірою. Насамперед, у зв'язку із прискореним розвитком багатьох країн значна частина моделей стратегічного планува-

ння, які використовують зарубіжні підприємства, не адаптована до вітчизняного ринку. Нестабільність в економіці нашої країни, великий вплив кадрів за кордон у багатьох випадках не дають сучасним підприємствам влучно спрогнозувати результати своєї діяльності. Саме тому необхідно обґрунтувати важливість стратегічного планування на підприємствах. Також зарубіжні моделі стратегічного планування розраховані на більш високий фінансовий рівень підприємства. У зв'язку з цим існує невідповідність використуваних моделей і наявних коштів для планування.

Для найбільш повного та точного аналізу підприємства рекомендується провести стратегічне планування за наступними етапами [1]:

1. Визначення місії компанії.
2. Формування цілей її функціонування.
3. Аналіз зовнішнього середовища.
4. Оцінка внутрішніх ресурсів компанії.
5. Аналіз видів стратегій.
6. Формування стратегічних альтернатив.
7. Оцінка стратегії.
8. Вибір стратегії.
9. Формування стратегічного плану з основними показниками.

10. коригування плану.

На першому етапі процесу стратегічного планування необхідно визначити місію підприємства. Це сприяє формуванню основних завдань підприємства, налагодженню своєї діяльності так, щоб ці завдання були виконані.

На жаль, у наш час існують деякі українські менеджери, які вважають, що формування місії підприємства та доведення її до персоналу не є важливим та цим можна нехтувати. Діаметрально протилежний правильний підхід застосовують зарубіжні підприємства. Західні менеджери ставляться до місії компанії відповідально, розглядають місію як загальне призначення компанії, яка відображає суть її існування і є невід'ємною частиною її функціонування.

О.В. Золотарьова та О.Ю. Клементьєва приводять наступне вдале визначення: «Місія – це центральний, але не єдиний елемент ієрархії цілей організації». З поняттям «місія» тісно пов'язані поняття «цінності», «бачення», «цілі», «цільові показники», «ключові фактори успіху», «показники результативності», «компетенції управлінців». Усі ці поняття формуються вже на основі місії. Принципова різниця між місією і баченням полягає у тому, що місія розкриває образ дії, покаже, яким чином досягаються ті чи інші цілі або бачення. Бачення ж, зі свого боку, – це картинка майбутнього, яким ідеальним представляється положення справ, до якого прагне компанія. Бачення швидше піддається зміні, оскільки з часом з'являються нові ідеали та нові уявлення. Місія ж – порівняно постійний елемент, хоча також може бути скоригована з урахуванням зміни різних чинників [2].

Щоб усі ієрархічні ланки підприємства від звичай-

них співробітників до вищого керівництва діяли свідомио, чітко та цілеспрямовано, необхідно, насамперед, визначити місію підприємства. Крім того, місія сприяє формуванню зовнішнього іміджу компанії та є невід'ємною умовою її успішного функціонування.

Місія визначає зміст і призначення підприємства, його роль і місце в ринковій економіці, його суспільно-соціальний статус. Місія – це «філософія бізнесу» і внутрішній кодекс морально-етичних цінностей працівників підприємства. Дуже важливо, щоб місія була сформульована ясно, була зрозуміла і включала можливість неоднозначного тлумачення. Місія не повинна втомити всіх зацікавлених осіб при її вивченні, і, разом з тим, вона повинна дати максимум концентрованої і позитивної інформації про підприємство. Головне питання, на яке відповідає місія: «Для кого і для чого існує підприємство?».

На другому етапі здійснюється перехід від загального формулювання місії до конкретного плану за допомогою визначення цілей компанії.

Цілі компанії – це конкретне положення окремих

її властивостей, на досягнення яких спрямована вся діяльність і досягнення яких є бажаним. Цілі входять у зобов'язання управлінського апарату домогтися конкретних результатів за чітко визначений проміжок часу.

Стратегічні цілі представляють собою комплекс кількісних і якісних показників, яких прагне досягти підприємство в ході реалізації стратегії. Стратегічні цілі – це майбутній досягнений стан підприємства.

Важливо відзначити, що будь-яка велика компанія, в якій є безліч різних структурних підрозділів і кілька рівнів управління, повинна характеризуватися наявністю ієрархії цілей. В якості найбільш зручної апробованої на практиці моделі можна використовувати дерево цілей.

Кількість рівнів декомпозиції залежить від таких факторів, як масштаби компанії, складність поставлених цілей і організаційна структура.

Цілі повинні відповідати певним критеріям. У практиці управління існують так звані SMART-критерії, які наведені у табл. 1.

Таблиця 1

SMART-критерії

S	M	A	R	T
Specific Конкретна специфічна ціль замість абстрактної. Ціль має бути зрозумілою і однозначною	Measurable необхідності мати вимірювані показники для визначення прогресу досягнення цілі.	Attainable Досяжність, що дозволяє реалізувати ціль в конкретних умовах.	Realistic Важливість реалістичної цілей, з урахуванням наявності необхідних ресурсів, часу, грошей, компетенцій.	Time-related Обмеженість у часі, тобто важливості задання кінцевої дати виконання.

Різні компанії по різному підходять до формування цілей. За результатами статистичних досліджень використання різних типів цілей 89 % іноземних компаній на перше місце ставлять отримання прибутку.

Дослідження фахівців та статистичні дані свідчать про те, що 60 % організацій не пов'язують власні стратегії з бюджетом, 67 % підрозділів підприємств із найму персоналу (HR) та інформаційних технологій (IT) не пов'язують особисті пріоритети зі стратегією підприємства, 75 % менеджерів середньої ланки не мають мотивації, пов'язаної з реалізацією стратегії підприємства, а 95 % працівників взагалі не розуміють, що таке стратегія [3].

Залежно від того, якою мірою вищий менеджмент бере участь у формуванні цілей, які, зі свого боку, відображають цінності та реалії компанії, такою мірою процес стратегічного планування є успішним.

Далі розглянемо аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища – третій та четвертий етапи процесу стратегічного планування.

Аналіз зовнішнього середовища – це оцінка стану навколишнього середовища, таких факторів, на які не може впливати безпосередньо підприємство, наприклад, постачальники, ринки галузі, конкуренти, економічні, демографічні чинники тощо. Однак підприємству завжди слід знати заздалегідь про зміни, що наближаються ззовні та вжити відповідні заходи.

Аналіз внутрішнього середовища підприємства – процес аналізу внутрішніх ресурсів, оцінка поточного

середовища, загроз і можливостей підприємства.

Для аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища використовується безліч методів, основні з яких представлені у табл. 2.

Таким чином, найважливішим етапом стратегічного планування є саме аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, за допомогою якого повністю здійснюється оцінка ресурсів, можливостей, сил та перспектив підприємства.

На п'ятому етапі слід проаналізувати різні види стратегій. Для початку визначимо, що таке стратегія компанії.

Стратегія компанії – це загальний напрямок, метод управління, сукупність принципів і правил, дотримання яких сприяє досягненню цілей підприємства, утримання стійких конкурентних позицій, що є узагальненням стану його реальних можливостей, які можна визначити, проводячи глибокий аналіз минулих результатів діяльності, зовнішнього макро- і мікросередовища, сформованих взаємин з конкурентами і постачальниками.

У теорії існує величезна кількість стратегій. Кожна компанія по-різному демонструє використання тої чи іншої стратегії. Частіше всього безліч компанії використовують модифікації декількох еталонних стратегій (рис. 1). Існують певні умови стану внутрішнього і зовнішнього середовища, при якому ефективна та чи інша стратегія.

Таблиця 2

Основні методи стратегічного аналізу та їх характеристика

Назва методу стратегічного аналізу	Характеристика методу стратегічного аналізу
SWOT-аналіз	S (strength) – сила, W (weakness) – слабкість, O (opportunity) – можливості, T (threat) – загрози. Даний метод дозволяє проаналізувати не тільки внутрішнє середовище, а й зовнішню, слабкі та сильні сторони підприємства, зв'язок з можливостями та загрозами підприємства для подальшого формулювання стратегії.
SNW-аналіз	S (strength) – сильна сторона, N (neutral) – нейтральна сторона, W (weakness) – слабка сторона. Даний метод є вдосконаленою моделлю SWOT-аналізу, тому що він враховує не тільки слабкі і сильні сторони, але і середньо ринковий стан (N).
PEST-аналіз	Аналіз P (Policy) – політичних, E (economy) – економічних, S (society) – соціальних та T (Technology) – технологічних явищ.
Аналіз 5 сил Портера	Концепція методу полягає у виділенні п'яти сил – аналіз загрози появи продуктів-замінників, аналіз загрози появи нових гравців, аналіз ринкової влади постачальників, аналіз ринкової влади споживачів, аналіз рівня конкурентної боротьби, які визначають рівень інтенсивності сил конкуренції. За допомогою конкурентного аналізу галузі по Майклу Портеру підприємств знаходить правильну позицію, що захищає від впливу сил конкурентів, а також впливає на них.
Матриця БКГ	В основі матриці БКГ лежить модель життєвого циклу товару, відповідно до якої товар у своєму розвитку проходить чотири стадії: вихід на ринок (товар-"проблема"), зростання (товар-"зірка"), зрілість (товар-"дійна корова") і спад (товар-"собака").
Матриця Мак-Кінсі	В матриці Мак-Кінсі фактор «Відносна частка ринку», що знаходиться у матриці БКГ, перетворюється на багатофакторне поняття «Конкурентоспроможність підприємства» або по-іншому «Стратегічне становище підприємства»
Розробка карти стратегічних груп	Метод полягає у розробці карти стратегічних груп, для порівняння ринкових позицій підприємств, об'єднати їх в однорідні групи компаній зі схожими стратегіями і займаними позиціями і виявити найближчих конкурентів.
Виявлення КФУ підприємства	Ключові фактори успіху – це ті фактори, що відкривають підприємству перспективи для розвитку та посилення конкурентних позицій.
Рушійні сили галузі	Полягає у визначенні, аналізі та класифікації рушійних сил галузі з метою виявлення більш важливих та другорядних причин змін.

Рис. 1. Види еталонних (базових) стратегій [4]

До шостого етапу, а це остаточний вибір стратегії, необхідно провести аналіз стратегічних альтернатив, оскільки у рамках обраної стратегії у компанії з'являється можливість вибору декількох напрямів дій.

Необхідність вибору з достатньо великого числа можливих стратегій ускладнює процедуру вибору кращої стратегії розвитку підприємства [5]. Саме з цим фактом пов'язана необхідність проведення оцінки варіантів стратегій – це сьомий етап стратегічного планування.

Розробники стратегії проводять ретельне порівняння стратегій один з одним, враховуючи здатність кожної з них забезпечити досягнення цілей компанії для того, щоб здійснити правильний вибір тієї чи іншої альтернативи.

Восьмий етап розглядається як основний етап стратегічного планування, так як він включає процедуру

вибору найкращої стратегії. Вищий менеджмент підприємства здійснює вибір стратегії опираючись на результати аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, аналізу ключових факторів стану підприємства, його цілей та ресурсів.

На дев'ятому етапі оформляється стратегія компанії у вигляді окремого набору документів, який в найбільш повному вигляді становить стратегічний план організації.

Десятий і заключний етап – це коригування плану.

Стратегічний план – це розгорнута програма, конструкція виробничої, комерційної і соціальної діяльності компанії, яка спрямована на досягнення стратегічних цілей, з використання природних, трудових, фінансово-економічних і технологічних ресурсів.

Стратегічне планування хоч і потребує від підприємства значні затрати часу та ресурсів, однак його не-

обхідність обумовлюється тим, що за допомогою нього підприємство може проаналізувати загальний стан своєї поточної діяльності, реалізувати свій потенціал та досягти свої цілі з максимальною ефективністю.

На даному етапі коригування плану відбувається коригування показників стратегічного плану. Проводиться остаточний аналіз усієї раніше зібраної інформації і приймається заключне рішення. У разі неполадок у результаті аналізу має місце коригування стратегічного плану. Якщо здійснення стратегії йде успішно, то стратегія обрана правильно.

ВИСНОВКИ

На думку авторів на будь-якому з етапів можуть виникнути проблеми, тому менеджеру потрібно правильно проаналізувати підприємство, вірно визначити його місію, сформулювати мету, проаналізувати зовнішній і внутрішній стан підприємства. Тобто менеджеру потрібно враховувати всі показники, які можуть вплинути на діяльність підприємства у довгостроковій перспективі. Необхідно приділити увагу правильному вибору стратегії та її оформленню у вигляді документів зі стратегічного плану організації. Сучасний менеджер повинен вчасно помічати та вмійти пристосовувати підприємство до очікуваних змін на ринку.

Таким чином, стратегічне планування необхідно всім компаніям незалежно від напрямку діяльності. Стратегічний план сприяє успішному розвитку вітчизняних компаній, оскільки мотивує вище керівництво мислити перспективно, осмислювати результати власних зусиль, змушує чіткіше визначити цілі, підготувати підприємство до можливих раптових змін.

Список використаних джерел

1. Менеджмент: навчальний посібник / Г.О. Дорошенко та ін. / за заг. ред. Г.О. Дорошенко. Харків: VSV-Print, 2015. 300 с.

2. Золотарьова О.В., Клементьєва О.Ю., Зарубіжний досвід формування корпоративної культури та можливості його адаптації вітчизняним бізнесом. Ефективна економіка. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5969>

3. Продіус О.І., Буцьк В.О., Сяо Сяохуй, Менеджмент персоналу в системі стратегічного управління підприємством. 2017. Випуск 5(05). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/36.pdf

4. Бутко М.П., Дітковська М.Ю., Задорожна С.М. Стратегічний менеджмент. навч. посіб. / За заг. ред. М. Бутка К.: "Центр учбової літератури", 2016. 376 с.

5. Мироненко К.С. Особенности реинжиниринга бизнес-процессов современного промышленного предприятия. Економічний форум. Науковий журнал. Луцький національний технічний університет. Луцьк: Вид-во Луцького національного технічного університету, 2015. № 4. С. 282-287.

References

1. Management: a textbook / H.O. Doroshenko et al. /ed. H.O. Doroshenko. Kharkiv: VSV-Print, 2015. 300 p. (in Ukrainian)

2. Zolotarova O.V., Klementieva O.Yu., Foreign experience of formation of corporate culture and possibilities of its adaptation by domestic business. Effective economy. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5969> (in Ukrainian)

3. Prodius O.I., Butsyk V.O., Siao Siaoahui, Personnel Management in the System of Strategic Management of Enterprise. 2017. Issue 5 (05). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_en/36.pdf (in Ukrainian)

4. Butko M.P., Ditkovska M.Yu., Zadorozhna S.M., Strategic Management. tutorial / ed. M. Butka. Kyiv: "Center for Educational Literature", 2016. 376 p. (in Ukrainian)

5. Myronenko K.S. Features of business process reengineering of modern industrial enterprise. Economics forum. Scientific Journal. Lutsk National Technical University. Lutsk: publishing of the Lutsk National Technical University, 2015. № 4. pp. 282-287. (in Ukrainian)

ПАВЛЮК

Ірина Олександрівна
ira0216@ukr.net

УДК 338.45:621

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

RESERVES FOR IMPROVEMENT OF ENTERPRISE PROFIT

аспірант, Вінницький
національний аграрний
університет*PAVLIUK Iryna Oleksandrivna – postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University*

Стаття присвячена дослідженню резервів для збільшення прибутку сільськогосподарського підприємства. Визначено, що для підвищення прибутку сільськогосподарської діяльності підприємства, потрібно шукати не використані можливості, а саме резерви для збільшення прибутку. Доведено, що такі резерви можна знайти на стадіях планування виробництва, безпосередньо на виробничому етапі та етапі реалізації сільськогосподарської продукції. Наведено рекомендації стосовно знаходження резервів збільшення прибутку підприємства у ринкових умовах, зокрема: підвищення продуктивності праці, дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, вдосконалення норм та нормативів та більш повне використання вторинних ресурсів, застосування правильної тактики при встановленні цін.

* * *

Статья посвящена исследованию резервов для увеличения прибыли сельскохозяйственного предприятия. Определено, что для повышения прибыли сельскохозяйственной деятельности предприятия, нужно искать не использованные возможности, а именно резервы для увеличения прибыли. Доказано, что такие резервы можно найти на стадиях планирования производства, непосредственно на производственном этапе и этапе реализации сельскохозяйственной продукции. Приведены рекомендации относительно к нахождению резервов увеличения прибыли предприятия в рыночных условиях, в частности: повышение производительности труда, соблюдение строжайшего режима экономии на всех участках производственно-хозяйственной деятельности сельскохозяйственного предприятия, совершенствование норм и нормативов и более полное использование вторичных ресурсов, применение правильной тактики при установлении цен.

* * *

The article is devoted to the study of reserves for increasing the profit of an agricultural enterprise. It is determined that in order to increase the profit of agricultural activity of an enterprise, it is necessary to look for unused opportunities, namely reserves for increasing profits, among which the main ones may be: an increase in the volume of production and sales; reduction of production and sales costs; improvement of product quality.

It is proved that such reserves can be found at the stages of production planning, directly at the production stage and stage of agricultural production. The definition of the concept of an increase in profit margin is based on a scientifically based methodology for developing measures for its mobilization.

Under the profitability of an agricultural enterprise should be understood a stable economic phenomenon, which manifests itself as a confirmed ability of the company to generate a positive financial result from the implementation of both the main and all economic activity of the enterprise. Thus, profitability is the excess of income over expenditures, at a rate sufficient for effective further functioning. The concept of profitability expresses the degree of efficiency of using company profits and the degree of efficiency of management. Increasing the profitability of an agricultural enterprise is possible by looking for reserves and ways to increase profits.

The recommendations on the finding of reserves for increasing the company's profit in market conditions, in particular: increase in labor productivity, adherence to the strictest regime of economy in all areas of production and economic activity of the agricultural enterprise, improvement of norms and norms, and more complete utilization of secondary resources, the use of the correct tactics when setting prices.

Ключові слова: резерви, витрати, прибуток підприємства, сільське господарство, ринок, собівартість, фінансовий результат

Ключевые слова: резервы, расходы, прибыль предприятия, сельское хозяйство, рынок, себестоимость, финансовый результат

Keywords: reserves, expenses, profit of the enterprise, agriculture, market, cost, financial result

ВСТУП

Останнім часом резерви стосовно підвищення прибутку сільськогосподарських підприємств та фактори його впливу, є питанням управління прибутковістю

підприємства та являється предметом дослідження багатьох науковців, однак, не зважаючи на це, дане питання залишається недостатньо вивченим на даному етапі розвитку економічних відносин. Адаже головними

завданнями керівника підприємства є опанування ефективних методів організації виробництва та реалізації продукції, за допомогою яких можна досягти збільшення резервного прибутку. Однак водночас серед науковців немає спільного розуміння теоретичної сутності поняття прибутковості та резервів стосовно його підвищення, так само як не існує єдиного способу для всіх підприємств стосовно вирішенні практичних завдань з підвищення прибуткової діяльності сільськогосподарських підприємств [2].

Крім того, дослідження факторів впливу на прибутковість сільськогосподарського підприємства мають особливо важливе значення в умовах нестабільної політико-економічної ситуації. Отже, дослідження збільшення резервів прибутку та факторів впливу на прибутковість сільськогосподарських підприємств є актуальним питанням сьогодення і зумовлює доцільність його розгляду.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є виявлення та систематизація резервів підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств.

У ході дослідження були використані наступні методи: табличний, статистичний, метод наукової абстракції.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогоднішній день прибуток є основною формою доходу кожного сільськогосподарського підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності [4]. Тобто

узагальнюючим фінансовим показником діяльності сільськогосподарського підприємства є його балансовий прибуток – загальна сума прибутку сільськогосподарського підприємства від усіх видів діяльності за звітний період, включаючи прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), у тому числі продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей тощо.

Під прибутковістю сільськогосподарського підприємства слід розуміти стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності підприємства. Таким чином, прибутковість – це перевищення доходу над здійсненими витратами у розмірі, достатньому для ефективного подальшого функціонування [3]. Поняття прибутковості виражає ступінь ефективності використання прибутку підприємства і ступінь ефективності управління ним. Підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства можливе за рахунок пошуку резервів і шляхів збільшення прибутку.

Під час аналізу та оцінки прибутковості сільськогосподарського підприємства необхідно враховувати те, що на нього впливають різні фактори як внутрішні так і зовнішні. У зв'язку з цим прибуток підприємства розглядається як керований об'єкт, який може піддаватися плануванню та прогнозуванню, обліку та аналізу, регулюванню і контролю.

Таблиця 1

Зовнішні та внутрішні фактори впливу на прибутковість сільськогосподарського підприємства

Зовнішні:	Внутрішні:
<ul style="list-style-type: none"> – система оподаткування; – державне регулювання цін; – нормативні документи галузі, в якій працює підприємство; – умови та ставки кредитування. 	<ul style="list-style-type: none"> – цінова політика; – обсяг діяльності (кількість та номенклатура продукції, ціни); – обсяг та характеристика витрат обігу; – чисельність працівників; – фонд оплати праці; – показники ефективності роботи обладнання та працівників.

Процес накопичення прибутку сільськогосподарського підприємства відбувається під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру.

До внутрішніх факторів впливу на прибуток сільськогосподарського підприємства відносять фактори, які залежать від діяльності підприємства: обсяг діяльності підприємства, стан та ефективність використання ресурсів підприємства, рівень доходів, рівень витрат, ефективність цінової та асортиментної політики [5].

А зовнішніми факторами впливу на прибуток сільськогосподарського підприємства є фактори, які не залежать від діяльності підприємства: державне регулювання цін у сучасних умовах на товари, які входять до споживчого кошика, подорожчання послуг інших галузей народного господарства, система оподаткування, зміна нормативних документів по кредитуванню, збільшення облікової ставки за користування кредитними, політика держави по формуванню доходів, відсутність індексації доходів населення залежно від темпів інфляції [7].

Фактори зовнішнього середовища мають величезний вплив на прибутковість сільськогосподарських підприємств, тому їх можна розглядати як можливості та загрози для підприємства, їх позитивний чи негативний вплив буде залежати від ефективності управління підприємства. [2]. Такі фактори як інфляція, відсутність індексації доходів населення, податки, курс валют, політична ситуація, скорочення іноземних інвестицій негативно позначились на розвитку сільськогосподарського підприємства в останні роки.

Для підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства, потрібно шукати не використані можливості, а саме резерви для збільшення прибутку підприємства [4]. Такі резерви можна знайти на стадіях планування виробництва, безпосередньо на виробничому етапі та етапі реалізації продукції.

Розглядаючи резерви максимізації сільськогосподарського прибутку, слід звернути увагу на те, що прибуток підприємства залежить як від витрат підприємства, так і від його доходів. Отже, збільшення

прибутку підприємства можна досягти за допомогою таких способів: зменшити витрати підприємства на виробництво або збільшити дохід підприємства від реалізації. Тому перед сільськогосподарським підприємством постає питання щоб правильно сформулювати цінову стратегію й обрати оптимальний обсяг виробництва підприємства.

Порядок заходів стосовно покращення рівня прибутковості сільськогосподарського підприємства [6]:

- організаційні (удосконаливати виробничу структуру, удосконаливати організаційну структуру управління, диверсифікувати виробництво, реструктурувати виробництво тощо);

- технічні (оновити техніко-технологічну базу, переозброїти виробництво, вдосконалити вироби, які виробляються)

- економічні важелі та стимулювання (удосконаливати тарифну систему, форму і систему оплати праці, прискорити обіг оборотних коштів тощо).

У разі проведення змін не у вищезгаданому порядку, позитивного зрушення і ефективності діяльності підприємства буде малопомітною, або відсутньою взагалі.

Основні три етапи стосовно пошуку резервів підвищення сільськогосподарського прибутку [5]:

перший етап аналітичний – виявлення і кількісне оцінювання резервів;

другий етап організаційний – розробка комплексу інженерних, соціальних, організаційних, технічних та економічних заходів, які забезпечують використання виявленого резерву;

третій етап функціональний – практичне втілення заходів та контроль за їх здійсненням.

1. Резервами для збільшення прибутку через підвищення обсягів випуску та реалізації продукції. Даний резерв розраховується за такою формулою [3]:

$$PZ_o = \sum_{i=1}^n \Pi_i^p \Delta \Pi_i^p, \quad (1)$$

де Π_i^p – плановий прибуток від реалізації 1 грн. і-ої продукції;

$\Delta \Pi_i^p$ – планова величина збільшення об'ємів реалізації і-го виду продукції;

n – кількість видів продукції.

2. Збільшення резервів прибутку підприємства – зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції. Для цього, враховують, що є декілька напрямів підвищення прибутку через знаходження резерву зниження собівартості. По-перше, через зниження прямих матеріальних витрат (ПМВ). Для визначення даного резерву, використовується наступна формула:

$$PZ_{п.м.} = \sum_{i=1}^n (MB_i^{до} - MB_i^{після}) ВП_i, \quad (2)$$

де $MB_i^{до}$ – ПМВ у складі собівартості і-го виду продукції до впровадження НТП;

$MB_i^{після}$ – ПМВ у складі собівартості і-го виду продукції після впровадження НТП;

$ВП_i$ – об'єм виробництва і-го виду продукції в натуральних одиницях.

Наступним напрямком є економія коштів на оплату праці за рахунок впровадження інновацій (зниження трудомісткості). Резерв можна розрахувати за наступною формулою:

$$PZ_{з.т.} = \sum_{i=1}^n (Z_i^{до} - Z_i^{після}) ВП_i, \quad (3)$$

де $Z_i^{до}$ – витрати по оплаті праці на і-у одиницю продукції до запровадження інновацій;

$Z_i^{після}$ – витрати по оплаті праці на і-у одиницю продукції після запровадження інновацій;

$ВП_i$ – об'єм виробництва і-го виду продукції в натуральних од.

Третім напрямком, стосовно виявлення резерву прибутку, є скорочення умовно-постійних витрат, яке можливе за підвищення обсягів виробництва. Для даної залежності використовується формула [6]:

$$PZ_{уп} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{СБ_i \times ПВ_o}{100\%} - A_o \right) (K_{уп} - 1), \quad (4)$$

де $СБ_i$ – собівартість товарної продукції (СТП) в базис. року;

$ПВ_o$ – питома вага умовно-постійних витрат в СТП в базис. року;

A_o – сума амортизаційних відрахувань в СТП в базис. року;

$K_{уп}$ – темп приросту об'ємів випуску ТП в плановому році відносно до базис. року.

3. Ще однією рекомендацією для знаходження резервів збільшення прибутковості – це посилення якості продукції.

4. Механізоване виробництво потребує менше робітників, і це веде до скорочення та витрат на оплату праці. Через нове устаткування можна збільшити випуск продукції, що призведе до зниження витрат у розрахунку на одиницю продукції. Але після того підприємству треба виходити на нові ринки збуту продукції – і в Україні, і за кордоном.

5. Необхідно покращувати норми та нормативи. Технічно обгрунтовані норми й нормативи, їх своєчасний перегляд, з одного боку, впливають на оплату праці, а з іншого – на формування ціни, тому виявлення резервів приводить до зниження суспільно-необхідних витрат робітників.

6. Одним з резервів збільшення прибутку на промисловому підприємстві є більш широке використання вторинних ресурсів та попутних продуктів. Доля вторинної сировини у загальному обсязі матеріальних ресурсів, які використовуються у господарстві країни, все зростає.

7. Резервом збільшення прибутку суб'єктів господарювання є ліквідація невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті цілодобових простоїв і часів внутрішньозмінного простою, доплат за роботу у до-

даткові години, ліквідація невикористаних витрат і втрат у складі витрат по обслуговуванню підрозділів виробництва і управління.

8. Велику роль у підвищенні прибутку відведено маркетингу. Практика світової торгівлі показала, що безліч видів новітніх виробів не зацікавляють свого покупця на ринку без відповідної організації маркетингу. Тому у ринкових умовах господарювання увагу слід приділяти маркетингу.

Отже, для підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства потрібно дивитися комплексно на техніко-економічний аналіз роботи підприємства: здійснювати аналіз техніко-економічних показників підприємства й організаційного рівня виробництва, використовувати основні засоби, виробничі потужності, сировину і матеріали, робочу силу та господарські зв'язки.

ВИСНОВКИ

Прибуток має забезпечити сільськогосподарське підприємство власними коштами для розширення виробничих фондів, стимулювати підвищення ефективності виробництва та формування централізованого грошового фонду. Від досконалості форм і методів розподілу прибутку залежить зацікавленість власника сільського господарства та окремих працівників у постійному зростанні й удосконаленні виробництва та підвищенні ефективності його подальшої діяльності.

Залежно від того, яке положення сільськогосподарське підприємство займає на ринку та рівень фінансового забезпечення, які є наміри стосовно змін, керівництво обирає та застосовує відповідний набір доцільних заходів, стосовно знаходження резервів підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства. Таким чином, можна дійти до вис-

новку, що комплексний техніко-економічний аналіз роботи підприємства може значно скоротити шлях до досягнення основної мети підприємства – до максимізації прибутку.

Список використаних джерел

1. Блонська В.І., Васильців Т.Г., Гринкевич С.С. Економіка підприємства: теорія і практикум. Львів: Магнолія 2012. 386 с.
2. Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К.: КНЕУ, 2006. 257 с.
3. Семенов Г.А. Економіка підприємства. Центр навчальної літератури, 2014. 243 с.
4. Гетьман О.О. Економіка підприємства. Центр навчальної літератури, 2011. 488 с.
5. Білошапка В.А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду. Актуальні проблеми економіки, 2013. № 1(155). 111 с.
6. Пасічник В.Г. Організація виробництва. Центр навчальної літератури, 2013. 214 с.

References

1. Blonska V.I., Vasylytsiv T.H., Hrynkevych S.S. Business Economics: Theory and Practice. Lviv: Mahnoliia, 2012. 386 p. (in Ukrainian).
2. Klymenko S.M., Dubrova O.S., Barabas D.O. Managing the competitiveness of the enterprise. Kyiv: KNEU, 2006. 257 p. (in Ukrainian).
3. Semenov H.A. Business Economics. Center for Educational Literature, 2014. 243 p. (in Ukrainian).
4. Hetman O.O. Business Economics. Center for Educational Literature, 2011. 488 p. (in Ukrainian).
5. Biloshapka V.A. Reserves of growth of business performance in conditions of economic recession. Actual Problems of Economics, 2013. № 1 (155). 111 p. (in Ukrainian).
6. Pasichnyk V.H. Organization of production. Center for Educational Literature, 2013. 214 p. (in Ukrainian).

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua